

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKU BAĞLAMINDA BASIN HÜRRİYETİNİN SINIRLANDIRILMASI VE HAKLARIN ÇATIŞMASI DURUMU

*Restriction of Press Freedom and Conflict of
Rights Situation in The Context of Personal Data
Protection Law*

Bayram Doğan*

Öz

Kişisel verilerin korunması hakkı, tarihi açıdan yakın bir geçmişte ortaya çıkmış bir haktır. Buna rağmen her gün gelişen ve değişen dünyanın etkisiyle hak ve özgürlükler arasında çok önemli bir konuma gelmiştir. Türkiye’de de kişisel verilerin korunması hakkı dünyadaki gelişmelere paralel olarak hızlı bir gelişim göstermiştir. Kişisel verilerin korunması hakkı, 1982 Anayasası’nda 7.5.2010 günü 5982 sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile müstakil bir anayasal hak olarak güvence altına alınmıştır. Basın hürriyeti ise kişisel verilerin korunması hakkından daha eski bir tarihe sahip olmakla birlikte gücünün gün geçtikçe artmasına bağlı olarak temel hak ve özgürlükler

---

*Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Hukuk Bilimleri ABD, Kahramanmaraş, Türkiye, bayramdogan@ksu.edu.tr, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6920-2685>.

Makale Gönderim Tarihi/Received: 27.08.2023.

Makale Kabul Tarihi/Accepted: 28.09.2023.

Atıf/Citation: Doğan, Bayram. “Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Bağlamında Basın Hürriyetinin Sınırlandırılması ve Hakların Çatışması Durumu” *Bilişim Hukuku Dergisi* 5, no. 2 (2023): 151-199.

arasında denge sağlanması adına sınırlanması önem arz etmektedir. Zira her temel hak ve özgürlükte olduğu gibi kişisel verilerin korunması hakkı ile basın hürriyetinin de birtakım sınırları bulunmaktadır. Bu sınırlar hakkın doğal sınırlarından kaynaklanabileceği gibi hakka dışarıdan yapılan bir müdahale neticesinde ya da hakların birbiri ile çatışması sonucunda da söz konusu olabilir. Çalışmada kişisel verilerin korunması hakkı ile basın hürriyetinin sınırlarını, olağan dönemde sınırlandırılması ve pratik uyum çerçevesinde hakların birbiriyle çatışması durumu incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Kişisel veri, Basın hürriyeti, Sınırlandırılma, Hakların çatışması.

Abstract

The right to request the protection of personal data is a relatively recent right in terms of historical development. Nevertheless, due to the continuous evolution and changes in the world, it has gained significant importance among rights and freedoms. In Turkey, the right to request the protection of personal data has rapidly developed in parallel with global advancements. Especially with the constitutional amendment in 2010, it has been guaranteed as an independent constitutional right. On the other hand, freedom of the press, although having an older history than the right to request the protection of personal data, has gained a crucial position among fundamental rights and freedoms due to its increasing influence over time. Like any other fundamental right and freedom, both the right to request the protection of personal data and freedom of the press have certain limits. These limits might arise from the inherent nature of the rights themselves, as a result of external interventions, or from conflicts between rights. In this study, we will examine the boundaries and limitations of the right to request the protection of personal data and freedom of the press, as well as the scenarios where these rights might conflict within the framework of practical harmonization.

Key words: Personal data, Freedom of the press, Restriction, Conflict of rights.

GİRİŞ

Bireyler sırf insan olmalarından kaynaklanan birtakım hak ve özgürlüklere sahiptir. Temel hak ve özgürlükler olarak da isimlendirilen bu haklar insan hakları başlığı altında değerlendirilerek ulusal ve uluslararası hukuk sistemleri tarafından koruma altına alınmaktadır.

¹ Teknolojide yaşanan gelişmeler ve küreselleşmenin de etkisiyle bireylerin sahip olduğu bu haklar zaman zaman müdahaleye maruz kalabilmekte hakeza başka hak ve özgürlüklerle çatışma içerisine girerek sınırlanabilmektedir. Ancak hakların sağladığı koruma alanının tespit edilebilmesi için öncelikle hakların sınırlarının, haklara getirilecek sınırlamaların sınırlarının tespit edilmesi; birbirleriyle çatışma içerisine giren haklar arasında adil bir dengenin sağlanması gerekmektedir.

Kişisel verilerin korunması hakkı, 1982 Anayasası'nda 12/09/2010 tarihinde yapılan referandum sonucu gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile müstakil bir anayasal hak statüsünü almakla birlikte 2010 yılı öncesindeki dönemde de çeşitli anayasal hakların kapsamı içerisine girdiğinden bahisle anayasal korumadan yararlanmaktaydı. Kişisel verilerin korunması hakkı kimliği belirli veya belirlenebilir bir kişiye ait ad, soy ad, adres, telefon numarası; kişinin sosyal ilişkileri, ailevi bilgileri, ekonomik durumu ve buna benzer kişiyi diğer kişilerden ayırt edici bilgileri içeren veriler olarak ifade edilebilir.²

---

¹ Hüsamettin İnanç ve Betül Yazıcı, "Kavramsal ve Kuramsal Boyutlarıyla İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğüne Sosyo-Politik Bir Bakış", Akademik Bakış Dergisi 70, (2018), 134.

² Bayram Doğan, Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 48-49.

Kişisel verilerin korunması hakkının çatışma içerisine girdiği haklardan birisi olan basın hürriyeti ise düşünce ve ifade hürriyeti araçlarından birisi olmakla birlikte ayrı bir anayasal hak teşkil etmektedir. Düşüncelerin ifade edilmesinde en etkili yollardan birisi olan basın, tamamıyla doğru bir nitelendirme olmasa da öteden beri yasama, yürütme ve yargıyla beraber ayrı bir erk olarak değerlendirilmektedir. Gerçekten de basın yayın yoluyla kamuoyu oluşturulmakta, insanlar bilgilendirilmekte veya yönlendirilebilmekte dolayısıyla propaganda ve çeşitli bilgi aktarım yollarıyla geniş kitlelere hitap edilmektedir.³

Demokratik toplumlarda önemli bir yere sahip olan basın hürriyeti, kamu yararı bulunan konular hakkında kamuoyu oluşturmak, halkı bilgilendirmek gibi işlevlere sahip olup basın hürriyetinin kullanılması veya basın faaliyetleri sırasında kişisel veri niteliği taşıyan bilgilerin kamuoyuyla paylaşılması veya kişisel verilerin kaydedilmesi gibi hukuki sonuç doğuran işlem veya eylemler söz konusu olabilmektedir.⁴ Bu gibi durumlarda, haber verme ve eleştirme hakkı ya da görevi bulunan basının, kişisel verilere müdahale teşkil eden ya da kişisel verilerin korunması hakkını ihlal eden eylemleri söz konusu olmaktadır.

Diğer temel hak ve hürriyetlerde de olduğu üzere kişisel verilerin korunması hakkı ile basın hürriyetinin de sınırları bulunmaktadır. Bu sınırlar Anayasa metninin kendisinden kaynaklanan sınırlar olabileceği gibi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılması rejiminin uygulanması neticesinde de meydana gelebilir. Buna karşın temel hak ve hürriyetlerin

---

³ Zeynep Hazar, "Basın Özgürlüğü ve Ulusal Güvenlik", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1-2, (2013), 1526.

⁴ Mehmet Beşir Acabey, "Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı Freedom of Press and Personal Rights as the Limits of It", Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 8 (Özel), (2013), 8.

sınırlandırılması rejiminde 2001 yılında⁵ köklü bir değişiklik yaşanmıştır. Bu değişiklik öncesi dönem katmerli sınırlandırma sistemi olarak adlandırılmakla birlikte genel sınırlandırma sebeplerine dayanılarak temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması mümkündür. 1982 Anayasası'nda 3 Ekim 2001 tarihinde gerçekleşen Anayasa değişikliği ile genel sınırlandırma sebeplerinin kaldırılması üzerine katmerli sınırlama uygulamasından farklı bir yöntem benimsenerek Türk anayasalarında ilk kez uygulanan kademeli sınırlama uygulamasına başlanmış olup temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında yeni bir döneme geçilmiştir.⁶

Basın hürriyeti ile kişisel verilerin korunması hakkının sınırlarını ve koruma alanının kapsamını ortaya koymak için son olarak, iki hakkın birbiri ile çatışması durumunda anayasal haklardan birini diğerine tercih etmeksizin ve birini diğerinin karşısında uygulanamaz kılmadan, her somut durum özelinde tartım ve dengeleme işlemlerini yaparak adilane bir dengenin sağlanması yoluna, diğer bir deyimle pratik uyuşum ilkesine başvurulması gerekmektedir. Pratik uyuşum ilkesinin uygulanması sonucu birbiri ile çatışma içerisine girmiş olan hakların en üst düzeyde uygulanması sağlanarak haklara işlerlik kazandırılmaktadır.

---

⁵ 3 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı Kanunla, 1982 Anayasası'nın toplam 33 maddesinde değişiklik gerçekleştirilmiştir. Anılan değişiklikler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., H. Tahsin Fendoğlu, "2001 Anayasa Değişiklikleri Bağlamında Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması", *Anayasa Yargısı* 18 (1), (2002), s. 111-149; Mehmet Sağlam, "Ekim 2001 Tarihinde Yapılan Anayasa Değişiklikleri Sonrasında Düzenlendikleri Maddede Hiçbir Sınırlama Nedenine Yer Verilmemiş Olan Temel Hak Ve Özgürlüklerin Sınırı Sorunu", *Anayasa Yargısı* 18 (1), (2002), s. 0-0; Hikmet Tülen, "3.10.2001 Tarihli ve 4709 Sayılı Kanunla Yapılan Anayasa Değişiklikleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *AÜEHFD*, 5 (1-4), (2001), s. 191-243.

⁶ Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku* 17. Baskı. (İstanbul: Beta Yayınları, 2014), 239.

I. KİŞİSEL VERİ KAVRAMI İLE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HAKKI

Veri, Büyük Türkçe Sözlüğü'nde *"bir araştırmanın, bir tartışmanın, bir muhakemenin temeli olan ana öge; muta, data, done"* şeklinde tanımlanmıştır.⁷ Bazı sözlüklerde ise veri, bilginin işlenmemiş hali olarak tanımlanmaktadır. Yine bazı kaynaklarda veri kavramıyla kast edilenin kendisinden sonuç çıkarılması mümkün ya da kendisinden sonuç çıkarılmış olan bilgi olduğu ifade edilmiştir. Kişisel veri kavramı ise veri kavramından daha dar bir alanı ifade etmektedir. Yakın denilebilecek bir tarihte hukuk dünyasının gündemine girip küreselleşmenin ve internet çağının da etkisiyle günden güne artırmış olan kişisel veri kavramı bireylerin hayatında daha hassas bir hale gelmiştir. Kişisel veri kavramı; gerçek bir kişinin kimliğini açıklayan veya bu kişiyi diğer kişilerden ayırarak belirgin hale getiren ya da bu kişiyi diğer kişilerden ayırabilmek için yeterli bilgiyi içeren her türlü bilgiyi kişisel veri olarak tasvir etmek mümkündür.⁸ Hakeza söz konusu bilgi tek başına bu kişiyi diğer kişilerden ayırabilmek için yeterli bilgiyi içermese bile başka verilerle birlikte kişiyi tanımlayabiliyorsa yine kişisel veri kabul edilmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun (KVKK) 3. maddesinin d fıkrasında ise kişisel veri; *"kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi..."* olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere kişisel veri kavramının içerisinde iki unsur bulunmaktadır. Bu unsurlar: Bilgi ile kimliği bilinen yahut tespit edilebilir insana dair unsurlardır. Bu iki unsurun varlığı halinde ilgili bilgi, kişisel veri olarak tanımlanarak kişisel verilere ilişkin hukuka tabi olacaktır. Bir gerçek kişinin fiziki, ekonomik, sosyal, psikolojik vb.

⁷ Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlüğü için bkz. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 11.08.2023).

⁸ Oğuz Şimşek, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması. (İstanbul: Beta Yayınları, 2008), 3-5.

özelliklerine işaret eden ad, soyad, doğum tarihi, sağlık durumu, eğitim durumu, hobileri, parmak izi, konum verileri, kendilerine ait kimliklerini ele verecek söylemleri⁹ gibi hususları içeren veriler kişisel veriler kapsamına girmektedir. Anayasa Mahkemesi (AYM) kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında vermiş olduğu bazı kararlarda bu hakkın tanımına yer vermiştir. AYM, yukarıda sayılanlarla birlikte aileye ait bilgiler, genetik bilgiler, IP adresi, kişiye ait konum bilgilerinin de kişisel veri kapsamına gireceğini ifade etmiştir. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sırasında kişiye özel hayatı, iş hayatı, sosyal hayatı veya ailesi ile ilgili sorular sorulmasını dahi Mahkeme, kişisel verilerin korunması hakkının ihlali olarak değerlendirmiştir.¹⁰ Özetle yapılan tanımlamalar bize göstermektedir ki insanın insan olmak sebebiyle kendisi hakkında veya kendisi etrafında, yine kendisine işaret eden bilgiler kişisel verilerdir. Kişisel veri kapsamına gireceği düşünülen bilginin güncel olması ya da ispatlanmış olması kişisel veri olarak tanımlanması için şart değildir.¹¹

KVKK ile Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GPDR) ilgili maddelerinde yapılmış olan kişisel veri tanımlarından hareketle kişisel veri tanımının kapsamına sadece gerçek kişilerin girdiği düşüncesi öğretide baskın olan görüştür. Ancak öğretideki bir diğer görüşe göre kişisel veri kavramının kapsamına tüzel kişilere ilişkin bilgilerden olup da kimliği bilinen, belirlenebilir ya da belirlenmesi mümkün olması koşuluyla gerçek bir kişiye ait olan bilgileri ihtiva eden veriler de

---

⁹ Mesut Serdar Çekin, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. (İstanbul: 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, 2020), 44; İbrahim Topraklı, Ömer Özkaya: "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bir İnsan Hakkı Olarak Kişisel Verilerin Korunması", *Sayıştay Dergisi*, 124 (33), (2022), 74.

¹⁰ AYM, E.2013/2941,11.5.2016; AYM, E. 2014/ 4399, 21.09.2016; AYM, E. 2014/7256, 27.02.2019.

¹¹ Gamze Turan Başara, "Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 8 (16), (2020), 59.

dahil edilmelidir. Bu görüşe göre önemli olan şey bilginin tüzel kişiye ait bir bilgi olmasından ziyade gerçek bir kişi ile ilişkilendirebiliyor olması durumudur. Bu görüşe göre kişinin belirlenebilmesi durumunda ilgili bilgi, kişisel veri kapsamında değerlendirilerek mevzuat kapsamında koruma altına alınabilecektir.¹² AYM, 2014 tarihinde, içerisinde bu konuyu barındıran önemli bir karar vermiştir. Bu karara göre Anayasa'nın 20. maddesinde "Herkes..." ifadesi kullanılmıştır. Bilindiği üzere Türk hukuku içerisinde iki tür kişi tanımı bulunmaktadır. Bunlardan birisi gerçek kişi, diğeri ise tüzel kişidir. Anayasa'nın 20. maddesinin madde gerekçesinde açıkça tüzel kişiler dışarıda tutulmadan düzenleme yapılmış ve "herkes..." ibaresi bilinçli kullanılmıştır. Bu doğrultuda tüzel kişilerin kişisel verilerin korunması hakkına sahip olması dolayısıyla mahiyetlerine uygun düştüğü ölçüde ilgili anayasal hakkın sağladığı güvencelerden tüzel kişilerin de yararlandırılması gerektiği tartışılabilir.¹³ Ancak hem KVKK'nın tanımında hem de GDPR'de "gerçek kişi" ifadesini kullanarak tüzel kişilerin kişisel verilerini kapsamamakta açıkça gerçek kişi ifadesi kullanılmaktadır. Zira KVKK ve GDPR'ye göre kişisel veri "gerçek kişiye ait" bilgilerdir. Dolayısıyla her iki mevzuatın kapsamı da gerçek kişilerin kişisel verisiyle tanımlı ve sınırlıdır.¹⁴

Kişisel verilerin korunması hakkı, ilk olarak 1880'li yıllarda akademik olarak tartışılmaya başlanmıştır.¹⁵ Kişisel verilerin

---

¹² Volkan Murat Dülger, "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1), (2018), 73.

¹³ AYM, E.2013/84, K.2014/183, 04.12.2014.

¹⁴ Hüseyin Murat Develioğlu, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017), 27-32; Mesut Serdar Çekin, 2020, 25-26.

¹⁵ Bayram Doğan, 2022, 15.

korunması hakkı kapsamında çıkarılan ilk kanun ise Almanya'nın Hessen Eyaleti'ndedir. 1970 yılında yürürlüğe giren bu kanun Nazi Almanya'sı döneminde yaşanan acı hatıralardan alınan dersler neticesinde ortaya çıkmıştır. Nazi Almanya'sında Yahudilere, Çingenele, engelli ve akıl sağlığı yerinde olmayan insanlara uygulanan kitlesel şiddet ve soykırımda bu kişilerin kişisel verilerine yapılan müdahale, diğer bir deyimle fişleme araç olarak kullanılmıştır. Bu tecrübeden hareketle insan haklarının güvence altına alınması çabasının bir parçası olarak Hessen Eyalet Meclisi tarafından kişisel verilerin güvence altına alınması konusunda ihtiyaçları giderecek bir düzenleme yapılmaya çalışılmıştır. Bu gelişmeleri Almanya'da, Federal Veri Koruma Yasaları izlemiş, böylelikle Avrupa'nın en katı veri koruma yasalarından birisi olan yasa çeşitli değişiklikler geçirerek bu günlere ulaşmıştır.¹⁶ Kişisel verilerin korunması hakkında ulusal düzeyde çıkarılan ilk kanun ise İsveç'te yürürlüğe girmiştir. Ancak İsveç, Nazi Almanya'sı tecrübesine benzer bir tecrübeyle harekete geçmiş değildir. İsveç'in son iki yüzyılı aşkın süredir kişi özgürlüklerine ve özel hayatın gizliliğine önem veren bir yapıya sahip olması, özgürlükçü adımlar atarak kişisel verilerin korunması hakkının yürürlük kazanmasında etkili olmuştur.¹⁷

1980 yılına gelindiğinde Ekonomik İş birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) tarafından taraf ülkeleri bağlayıcı mahiyette olmasa da kişisel verilerin korunması ve uluslararası aktarımı ile alakalı "Mahremiyetin Korunmasına ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına Dair Rehber İlkeler" adında rehber ilkeler yayınlanmıştır. Bu gelişme ile kişisel verilerin korunması hakkı ilk kez uluslararası bir platformda dile getirilmiş ve kişisel verilerin korunması hakkında birçok ülkenin üstünde ittifak ettiği prensiplerin ortaya konulması sağlanmıştır. 28 Ocak 1981

¹⁶ Metin Turan, Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması. (Ankara: 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2020), 303.

¹⁷ Ian Lloyd, Information Technology Law 8. Baskı. (New York: Oxford University Press, 2011), 29.

tarihinde ise uluslararası alanda ilk bağlayıcı metin olan 108 sayılı Sözleşme olarak bilinen mevzuat Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerce imzalanmış 1985 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye de bu Sözleşmeyi 28 Ocak 1981 tarihinde imzalayan devletlerden birisidir. 1982 Anayasası'nın 90. maddesine göre, milletlerarası anlaşmaların onaylanması TBMM tarafından sözleşmenin onaylanmasının bir kanunla uygun bulunması şartına bağlıdır. Anayasa'da belirtilen bu şartın sağlanması, 108 sayılı Sözleşme'nin TBMM tarafından onaylanmasının bir kanunla uygun bulunması ise 18 Şubat 2016 tarihinde gerçekleşmiştir. 1 Eylül 2016 tarihine gelindiğinde ise imzalanmasının üstünden 35 yılı aşkın bir süre geçtikten sonra Sözleşme Türk ulusal mevzuatının bir parçası haline gelmiştir.¹⁸

1983 yılına gelindiğinde Federal Almanya Anayasa Mahkemesi ulusal ölçekte oluşturduğu etkilerin yanında uluslararası alanda da kişisel verilerin korunması hakkının geleceğini etkileyecek çok önemli bir karara imza atmıştır. Bu karara konu olay, Almanya Federal Meclisince (Bundestag) 1982 yılında çıkarılan Nüfus Sayımı Kanunu'nun ülkede neden olduğu sosyal ve hukuki muhalefet sebebiyle meydana gelmiştir. Yasada kişilerin adları, soy adları, ikametgahları ve medeni durumlarına dair bilgilerin yanında gelir kaynakları, çalışma saatleri, eğitim durumları gibi hususların da kayıt altına alınması öngörülmüştür. İlgili Yasa'nın Federal Alman Anayasa'sına uygunluğunu denetleyen Federal Almanya Anayasa Mahkemesi 15 Aralık 1983 yılında verdiği kararda Yasa'nın amacını Anayasa'ya uygun bulmakla birlikte vatandaşların hak ve özgürlüklerini korumak için yetersiz kaldığını, yeterli önlemlerden yoksun olan Yasa'nın kişilere ait temel hak ve özgürlüklere ilişkin "bilgilerin geleceğini belirleme hakkı"nı ihlal eder nitelikte olduğuna hükmederek ihlal kararı vermiştir. Bu karar ile anayasal bir hak düzeyinde kişisel

---

¹⁸ Metin Turan, 304-305.

verilerin korunması hakkını tanıyan ilk ülke Almanya olmuştur.¹⁹

1990'da Birleşmiş Milletler (BM) tarafından "Bilgisayarla İşlenen Kişisel Veri Dosyalarının Düzenlenmesine Dair Rehber İlkeler" adında rehber ilkeler yayınlanmıştır. Bu rehber ilkelerle birlikte yayımlanan Yönerge'de uluslararası alanda ilk kez kişisel verilerin korunmasını sağlamak için bağımsız nitelikte yetkili kurumlar oluşturulması öngörülmüştür.²⁰ 1995 yılında Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu kişisel verilerin işlenmesi ve verilerin serbest dolaşımı sırasında bireylerin korunması için 95/46/EC sayılı Direktif'i yayımlamıştır. 2000 yılında yine Avrupa Birliği'nde kişisel verilerin korunması hakkının gelişimini ilgilendiren gelişmeler yaşanmıştır. Nice şehrinde Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ilan edilmiş, 2009 yılına gelindiğinde Lizbon Anlaşması ile bu Şart birlik üyeleri için bağlayıcı hale gelmiştir. Şart'ın 8. maddesi kişisel verilerin korunması hakkı ile ilgili müstakil bir madde barındırması itibarıyla ve kişisel verileri müstakil bir hak olarak sayması açısından oldukça önemlidir.

2001 yılında Avrupa Konseyi'ne üye olan ülkeler ve üye olmayan ülkelere bazılarını (Uruguay, Senegal, Tunus, Mauritius) 108 sayılı Sözleşme'nin ek protokolü olan 181 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesine Ek Denetleyici Makamlar ve Sınırı Aşan Veri Akışına İlişkin Protokol'ü imzalamışlardır. Bu protokolde 108 sayılı Sözleşme ile veri güvenliği için alınan tedbirler genişletilmiştir. Sözleşme'ye taraf olmayan ülkelere veri transfer akışı hakkında düzenlemelere yer verilmiştir. Yine bu Ek Protokol ile taraf ülkelere kişisel verilerin korunmasını gerçekleştirmek üzere denetim yapan yetkili merci oluşturma

---

¹⁹ Elif Küzeci, "İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı", İnsan Hakları Yıllığı, 32, (2014), 56; ayrıntılı bilgi için bkz., Oğuz Şimşek, 2008, 114-119.

²⁰ Bayram Doğan, 2022, 163.

zorunluluğu getirilmiştir. Oluşturulması kararlaştırılan yetkili merciin haiz olması gerekli olan hususiyetler ise Paris Prensipleri olarak bilinen Birleşmiş Milletler Genel Kurul Kararı'nda ortaya konulmuştur. Bütün bu gelişmelerin üzerine Türkiye'de 2016 yılında, Adalet Bakanlığı ile ilişkili ve kamu tüzel kişiliğine sahip olan Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulmuştur.²¹

2016 yılına gelindiğinde ise 2016/679 Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) yayımlanarak 25 Mayıs 2018 tarihinde ise yürürlüğe girmiştir. Tüzük, Avrupa Birliği tarafından 1995 yılından itibaren uygulanan 95/46/EC sayılı Direktif'in yerini almıştır.

Türkiye açısından kişisel verilerin korunması hakkının tarihine kısaca değinecek olursak yukarıda bahsedilenler haricinde, kişisel verilerin korunması hakkındaki en önemli gelişme 2010 yılında gerçekleşen Anayasa değişikliği ile olmuştur. Bahsedilen bu değişiklik kapsamında herkes kendisini ilgilendiren veya kendisiyle bağlantılı olan ya da olabilecek olan bilgilerinin korunması hakkına kavuşmuştur. Bu hakka sahip olan kişiler, kişisel verileri hakkında bilgi sahibi olma, istemesi halinde kişisel veriler hakkındaki kayıtlara ulaşma, gerektiğinde bu kayıtların revize edilmesini, güncellenmesini veya ortadan kaldırılmasını isteme hakkına sahiptir. Hakeza veri sahipleri bu değişikliklerle, verilerin elde edilmiş nedenlerine uygun şekilde değerlendirilip değerlendirilmediğini bilme hakkına da sahip olmuştur. Bu şekilde Anayasa'nın 20. maddesine üçüncü fıkra olarak eklenen kişisel verilerin korunması hakkı müstakil bir anayasal hak olarak en üst normatif değerle koruma altına alınmıştır.

---

²¹ Esin Gürsel ve Fatih Düğmeci, "Yapısal Anlamda Türkiye Kişisel Verileri Koruma Kurumu'na İlişkin Bir Değerlendirme", R&S- Research Studies Anatolia Journal, 1 (2), (2018), 27.

II. BASIN HÜRRİYETİ HAKKI

Basın kavramı, basılmış eserler ile duygu ve düşüncelerin geniş halk kitleleri ile paylaşılmasını ifade eden bir kavramdır.²² Bu tanımlamaya göre basın kavramı içerisine duygu ve düşünceleri ifade eden kitap, dergi, gazete gibi basılmış eserler girmektedir.²³ Teknolojik gelişmeler, internetin hızla yaygınlaşması, sosyal medyanın günlük hayatımızdaki yadsımaz etkisi ile birlikte düşünüldüğünde basın kavramıyla aslında sanıldığı kadar geniş bir alanın ifade edilmediği anlaşılacaktır. Öğretideki bazı görüşlere²⁴ göre tüm kitle iletişim araçlarını “basın” olarak değerlendirmek basın ve basın özgürlüğü kavramlarını muğlaklaştıracağından hakkın işlerliğini ve işlevlerini zayıflatacaktır. Bu yönüyle diğer kitle iletişim araçları hakkında farklı düzenlemeler yapılması, “internet hukuku”, “sosyal medya hukuku” gibi hukuk dallarının oluşturulması; tamamının “basın” kavramı içerisine dahil edilmemesi gerekmektedir. Günümüzde “yazılı basın”, “görsel basın”, “internet basını” gibi ifadelerle tasnif edilse de dar anlamda basın kavramı da denilen “yazılı basın” kavramı aslında *basın* ile ifade edilen alanı kapsamaktadır. Ancak, Basın Kanunu’nda Kanun kapsamına giren unsurlar ifade edilirken genel tanıma ekleme yapılmıştır. Basın Kanunu’nun kapsamına yer verildiği 1. maddesinin 2. fıkrasında “*Bu Kanun basılmış eserlerin basımı ve yayımı ile internet haber sitelerini kapsar.*” denilerek Kanun’un çerçevesi çizilmiştir. Buna göre basılmış eserlerle birlikte internet haber siteleri de Basın Kanunu içerisinde değerlendirilecektir.

---

²² Fahrettin Korkmaz, Tarihsel Süreçte Türkiye’de Basın Özgürlüğü. (Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2005), 5.

²³ Ahmet Kılıçoğlu, Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırlardan Hukusal Sorumluluk 2. Baskı. (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993), 17.

²⁴ Feyyaz Gölcüklü, Haberleşme Hukuku. (Ankara: Sevinç Matbaası, 1970), 7; Hasan Refik Ertuğ, Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi. (İstanbul: Yenilik Basımevi, 1970), 38.

Anayasa'da kişi haklarına dâhil olan basın hürriyeti 28. maddede düzenlenmiştir. 28. madde kapsamında; basının özgür olduğu dolayısıyla sansür edilemeyeceği ayrıca basımevi açmanın herhangi bir izne veya teminata bağlı olmadığı düzenlenmiştir. Hakeza anılan madde kapsamında, devletin basın özgürlüğünü koruma ve sağlama ile insanların bilgi edinmeleri için gerekli düzenlemeleri yapmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Basın, hürriyetçi demokrasilerin devamının sağlanması için bir denetçi vazifesi görmektedir. Anayasa ile güvence altına alınan basın hürriyeti demokratik bir toplum için vazgeçilmez unsurlardan birisidir. Basın hürriyeti ile kamuyu ilgilendiren konularda bilgi aktarımı sağlamak, toplumun sorunlarına veya toplumdaki sorunlu alanlara ilişkin tartışmalar meydana getirerek düşünsel süreci başlatmak, yöneticileri eleştirerek denetimi sağlamak gibi kamu yararına yönelik önemli bir işlev yerine getirilir.²⁵

Tarihsel olarak basın özgürlüğü hakkındaki ilk gelişmeler İngiltere'de John Stuart Mill ve John Milton adlı düşünürlerin yoğun uğraşları neticesinde kazanılmıştır. Basın özgürlüğü, Kralın ve İngiltere Parlamentosu'nun basılı eserlerde uygulamakta olduğu sansüre karşı mücadele ile başlamıştır. Verilen bu mücadele sonrasında İngiltere, Avrupa'da sansürün yasaklandığı ilk ülke olmuştur. Fransa'da ise 1789 Fransız İhtilali sonrası basın hürriyeti tanınmıştır. Hakeza basın hürriyeti, 1793 Fransız Anayasası'na eklenerek anayasal teminat altına alınmıştır.²⁶ Amerika Birleşik Devletleri'nde ise basın hürriyeti ilk defa 1776 Virginia Haklar Bildirisi'nin 12. maddesinde düzenlenmiştir.

10 Aralık 1948 yılına gelindiğinde BM İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi ilan edilmiştir. Beyanname'nin 19.

---

²⁵ Ferhat Yıldız, *Türk Anayasa Hukukunda Basın Özgürlüğü*. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2013), 1.

²⁶ Sulhi Dönmezer, *Basın ve Hukuku* 4. Baskı. (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976), 44.

maddesine göre *fikir ve ifade hürriyeti* ifade edildiği gibi “*bilgi ve fikirleri her vasıta ile aramak, elde etmek ve yayma...*” tanımı ile basın hürriyetini güvence altına almıştır. Ancak Beyanname, diğer metinlerden daha kapsayıcı bir özellik arz etmektedir. Zira Beyanname sadece basın hürriyetini değil, kitle iletişim araçlarının tamamını kapsamı içerisine almıştır.²⁷

1966 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme kabul edilmiştir. İkiz Sözleşme olarak da adlandırılan bu Sözleşmeler 1976 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye ise 2003 tarihinde bu sözleşmeleri onaylamıştır. Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 19. maddesinde; hakkın her çeşit bilgi, düşünce ve kanaati her türlü şekilde araştırarak bilgi sahibi olma ve bilgiyi yayma hürriyetini kapsamı içerisine aldığı düzenlenmektedir. Ayrıca bu hakkın herkes için geçerli olduğu ve herhangi bir kayıt ile bağlı olmadığı hüküm altına alınmıştır. Bu maddede açıkça basın hürriyetinden bahsedilmemiş de olsa ifade hürriyeti başlığı altında basın hürriyeti de güvence altına alınmıştır.

Avrupa Konseyi tarafından 1950’de imzalanıp 1953’te yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi insan haklarının gelişimi açısından önemli bir gelişmedir. Türkiye bu sözleşmeyi 1954 yılında onaylamış; 1987 yılında Avrupa İnsan Hakları Komisyonu’na bireysel başvuruda bulunulmasını, 1990 yılında ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin zorunlu yargı yetkisini kabul etmiştir. Basın hürriyeti konusunda Sözleşme’de açık bir düzenleme olmasa da basın hürriyetinin 10. maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamı içerisinde değerlendirilerek

---

²⁷ Kayıhan İçel ve Yener Ünver, Kitle İletişim Hukuku 9. Baskı. (İstanbul: Beta Yayınevi, 2012), 30.

hakka ilişkin korumalara dahil olduğu gerek doktrinde²⁸ gerekse de AİHM içtihatlarında²⁹ açıkça ifade edilmiştir.

Osmanlı döneminde ise kişi hak ve özgürlüklerine ilişkin ilk düzenlemeleri içeren 1839 Tanzimat Fermanı içerisinde basın hürriyetine yer verilmemiştir. 1857 yılında yayımlanan Matbaalar Nizamnamesi ile de kitap ve broşürlerin basımına ilişkin kurallar getirilmiş olup basın hürriyeti konusu işlenmemiştir. 1858 yılında Fransız Ceza Kanunu'nun tercüme edilmesiyle basına ilişkin hükümler mevzuat içerisine dahil olmuş ancak bunlar da basın özgürlüğüne ilişkin düzenlemeler değildir. Öyle ki bu Kanun'a dayanarak eğitim konusundaki eleştirel bir yazı sebebiyle Agah Efendi'ye ait Tercüman-ı Ahval gazetesi iki hafta kapatılmıştır. Osmanlı döneminde basın özgürlüğüne dair ilk düzenleme ise 1864 Matbuat Nizamnamesi'dir. Fransız Basın Kanunu'ndan uyarlanan bu Nizamname ile idarenin keyfi tutumlarının önüne geçilmesi için düzenlemelerde bulunulmuştur. Sonrasında bir dizi sansür uygulaması öngören düzenlemeler yaşanmış, 1876 Kanun-ı Esasi'nin ilanına kadar bu durum bu şekilde devam etmiştir. Basın hürriyeti bu düzenleme ile ilk kez anayasal bir güvence altına alınmıştır. 1909 yılında ilan edilen 2. Meşrutiyet Dönemi'nde ise Kanun-ı Esasi ile getirilmiş olan basın hürriyeti daha da genişletilmiştir. Anayasal güvenceler olmasına rağmen sözü edilen tarihlerde bazı dönemlerde artış gösteren sansür

---

²⁸ Reyhan Sunay, Avrupa Sözleşmesinde ve Türk Anayasasında İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları. (Ankara, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, 2001), 129; Orhan Aldıkaçtı, Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası 2.Baskı. (İstanbul: Yenilik Basımevi, 1973), 206.; Enver Bozkurt ve Süleyman Dost, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Türkiye", SDÜİBFD, 7 (1), (2002), 57.

²⁹ İlgili AİHM kararı için bkz. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), B. 23927/94 ve 24277/94, 08.07.1999, (Sürek/ Türkiye No:4 Kararı). file:///C:/Users/ahmet/Downloads/CASE%20OF%20S%EF%BF%BDREK%20AND%20%EF%BF%BDZDEMİR%20%20v.%20TURKEY%20%20[Turkish%20Translation]%20summary%20by%20the%20Turkish%20Ministry%20of%20Foreign%20Affairs%20(1).pdf, (E.T. 13.08.2023)

uygulanmasının olduğu da bir gerçektir. 1924 Anayasası, 1909 Kanun-ı Esasi'deki ifadeleri aynen tekrar etmiştir. Ancak 1961 yılına gelindiğinde basın hürriyeti konusunda ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. 1982 Anayasası döneminde ise basın hürriyeti konusunda bir dizi değişiklikler yaşanmakla birlikte en önemli değişiklik matbaaların izin alma ve mali teminat şartına bağlanmaması şartı anayasal güvence altına alınmıştır. Bununla birlikte devlete basın hürriyetinin hayata geçmesi konusunda pozitif edim yükümlülüğü yüklenmiştir. 1982 Anayasası ile basın hürriyetinin özel sınırlandırma sebebi olarak düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile bilim ve sanat özgürlüğü için getirilen sınırlar öngörülmüştür. Süreli yayınların *“ancak geçici olarak kapatılabileceği”* yine bu düzenlemelerden bazılarıdır. 2001 yılında gerçekleşen Anayasa değişikliği ile kanunun izin vermediği bir dilde yayın yapılmasının yasak olduğu hükmü kaldırılmıştır. 2004 yılında gerçekleşen Anayasa değişikliği ile de basın yayın faaliyetinde kullanılan her türlü eşya ve malzemenin suç işlenmesi için kullanıldığından bahisle zorla alıkonulamayacağı ve devletin mülkiyetine geçirilemeyeceği düzenlenmiştir.

III. TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN SINIRLARI VE SINIRLANDIRILMASI

A. Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırları

Temel hak ve özgürlüklerin sınırı ile temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması birbirinden farklı kavramlardır. Hakkın sınırı kavramı ile hak ve özgürlük alanının dışarıdan yapılan bir müdahale ile değil, hakkın bizzat kendisinden kaynaklı olarak kendisine çizdiği sınırlar ifade edilir.³⁰ Bu sınırlar anayasal sınırlar/yasaklar, nesnel/objektif sınırlar ve içkin sınırlar olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda hakkın sınırı denildiğinde hakkın başka bir anayasal hak ya da değerle çatışması durumunda kendisini gösteren sınırları da kast

---

³⁰ Kemal Gözler, Türk Anayasa Hukuku 3. Baskı. (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019), 297.

edilmiş olur. Hakkın sınırlandırılması ise hakka yönelik dışarıdan bir müdahale ile hak alanının daraltılmasıdır.

Hakkın sınırı ifade edilirken ilk olarak, hakkın anayasal sınırları karşımıza çıkar. Anayasal sınırlar ya da diğer adıyla anayasal yasaklar, temel hak ve özgürlüğe dışarıdan bir müdahale gerçekleşmeden temel hak ve özgürlüğün kendisine ait sınırları ifade eder. İlgili sınırlar hakkın düzenlendiği maddedeki tanımında bulunurlar.³¹ Hakkın düzenlendiği maddede, hakkın hüküm ifade edeceği alana dair tanımlamalar yapılmakla birlikte hakkın kapsam alanına almadığı unsurları belirten somut ya da soyut yasaklama hükümleri de bulunabilir. Örnekle açıklamak gerekirse Anayasa'nın 34. maddesinde hükme bağlanan toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına göre; hakkın tanımında herkesin toplanma ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı bulunduğu düzenlenmiştir. Bu hükme göre, yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşleri esnasında hiçbir silah bulundurulamayacağı ve saldırı olamayacağı dolayısıyla suç unsuru barındıran bir duruma dönüşmeyeceğine vurgu yapılarak hakkın sınırlarını ortaya koymuştur. Hakkın tanımında getirilen somut yasak ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlenmesi hakkının anayasal sınırları ortaya konulmuştur. Anayasa ile yapılan sınırlamayı belirtmek için kanunla düzenleme yapılması durumunda, kanunla yapılan düzenleme inşai (kurucu) değil, izhari (açıklayıcı) niteliktedir.³² Anayasa'nın 54. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen grev hakkı ve lokavt hakkı anayasal sınırlara bir diğer örnek olarak gösterilebilir. Şöyle ki anılan maddede işçilerin grev hakkı işverenlerin ise lokavt hakkı düzenlenmiştir. Bu hakkın çerçevesi ise kanun koyucu tarafından çıkarılacak kanuni düzenlemeye bırakılarak bu maddede hakkın tanımına yer verilmiştir.

---

³¹ Zafer Gören, "Temel Hakların Sınırlanması Sınırlamanın Sınırları", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (12), (2007), 45.

³² Yusuf Şevki Hakyemez, "Temel Hak ve Özgürlüklerde Objektif Sınır Kavramı ve Düşünce Özgürlüğünün Objektif Sınırları", Ankara Üniversitesi SBF D, 7 (2), (2002), 22.

Mezkûr maddenin 2. fıkrasında grev ve lokavt hakkına ilişkin somut bir anayasal yasak getirilerek hakkın kapsam ve koruma alanı ortaya konulmuş, kötü niyetli şekilde, kamunun menfaatini zedeleyecek, milli servet niteliğindeki malvarlığı değerlerine zarar verecek şekilde bu hakların kullanılmayacağı düzenlenmiştir. Hakka çizilen anayasal sınırlar çerçevesinde kanun koyucu tarafından düzenleme yapılabilecekken bu sınırlara aykırı herhangi bir kanuni düzenleme yapılamaz. Yapılması halinde ise Anayasa'ya aykırı hüküm, Anayasa Mahkemesi'nin norm denetimine takılarak normun iptali ile sonuçlanabilecektir.

Nesnel sınır olarak adlandırılan sınır, hak ve özgürlüğün geçerlilik alanına ilişkin içeriğin tespiti ile ortaya çıkar. Her temel hak ve özgürlüğün, kötüye kullanılmaksızın ve anayasada belirtilen diğer hak ve değerlerle bir arada uygulanabildiği bir alan bulunmaktadır. Bu alan hak ve özgürlüğün *doğasından kaynaklanan* sınırlarını içeren bir alandır. Örneğin, Anayasa'nın 74. maddesinde Siyasi Hak ve Ödevler genel başlığı altında düzenlenen dilekçe hakkı içerisinde özel olarak belirtilmemiş de olsa hakaret, tehdit veya şantaj içeren dilekçeleri doğası itibariyle kapsamı içerisine almamaktadır.

Alman Federal Mahkemesi ve Amerika Birleşik Devletleri Federal Yüksek Mahkemesi vermiş oldukları çeşitli kararlarda hakaret, tehdit, iftira, müstehcenlik, suça teşvik, ırkçılık veya hakkın kötüye kullanılması fiillerinin hakkın nesnel alanı dışında kalacağı sonucuna varmışlardır.³³ İçkin sınır olarak ifade edilen sınır ise, anayasal sınırlarda olduğu gibi hakkın içerisinde var olan ve hakkı doğumundan itibaren sınırlı kılan bir yapıya sahiptir. Gözler'e göre; Anayasa'nın 12. maddesinde temel hak ve hürriyetlerin kapsamı çizilmiş, bu düzenlemede bireyin önce

---

³³ Adnan Küçük, 1982 Anayasası'ndaki Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması Rejimi Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Sınırlanmasının Anayasaya Uygunluğu. Bayram Doğan (Editör), Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 31-33.

topluma sonra kendi ailesine ve toplumdaki diğer bireylere karşı ödev ve yükümlülükleri ele alınarak toplumda bir arada yaşamının gerekliliklerini içeren bir hüküm konulmuş böylece içkin bir sınır ifade edilmiştir. Buna göre hak ve özgürlükler Anayasa'nın 12. maddesinde belirtilen sınırlama ile yükümlenmiş olarak doğmaktadırlar.³⁴

B. Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması

Hakkın sınırlandırılması denildiğinde hakka yönelik dışarıdan bir müdahale söz konusudur. Bu müdahale ile hak alanı daraltılmaktadır. Temel hak ve özgürlüklere getirilmek istenen sınırlamalar Anayasa'da öngörülmüş olan sınırlandırma rejimine tabidirler. Ancak sınırlandırma rejiminin çizdiği sınırlar çerçevesinde hak ve özgürlükler sınırlandırılabilir. Anayasa koyucu temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenlerken iki farklı dönem öngörmüştür. Bunlardan ilki olağan dönem olarak adlandırılan dönem, ikincisi ise olağanüstü dönemdir. 1961 ve 1982 Anayasaları döneminde farklılaşan sınırlandırma rejimleri 1982 Anayasası bağlamında incelenecektir.

1982 Anayasası'nda 3 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun ile gerçekleşen Anayasa değişikliği öncesinde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimi ile anılan değişiklikten sonra uygulanan sınırlandırma rejimi arasında büyük mahiyet farklılıkları vardır. Bu değişiklikleri açıklamadan önce genel sınırlandırma sebebi ve özel sınırlandırma sebeplerinin neler olduğunu açıklamak gerekir.

Genel sınırlandırma sebepleri, ilk defa 1961 Anayasası'na 1971-73 yıllarında yapılan değişiklikler ile dahil edilmiştir.³⁵ Genel sınırlandırma sebebi kavramı "*millî egemenlik, kamu düzeni, kamu yararı, genel asayiş, genel sağlık, genel ahlak...*" gibi daha

---

³⁴ Kemal Gözler, 2019, 298-299.

³⁵ Kemal Gözler, 2019, 112.

soyut ve genel sebeplerle bütün anayasal hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilmesini ifade eder. Özel sınırlandırma sebepleri ile genel sınırlandırma sebeplerinin beraber uygulanmasının öngörülmüş olmasına anayasa hukukunda katmerli sınırlandırma sistemi denilmektedir.³⁶ Katmerli sınırlandırma denmesinin sebebi, hak ve özgürlüklere yapılacak olan müdahalede sadece özel sebeplerle bağlı olunmaktan bir nevi kurtulunmuş, genel ve soyut nitelikteki sınırlama sebeplerine dayanılarak hakka yönelik müdahale imkânı artırılmıştır. Yine 1971-1973 Anayasa değişiklikleri ile özel sınırlandırma sebeplerinin sayısı artırılmıştır.

Özel sınırlama sebebi kavramı, Anayasa'nın hakkı düzenleyen ilgili maddesindeki özel sınırlandırma sebeplerine bağlı olarak hakkın sınırlandırılabilmesini ifade eder.³⁷ Örnek vermek gerekirse, 1982 Anayasası'nın 23. maddesinde seyahat hürriyeti düzenlenmiştir. Bu düzenlemede hürriyetin adli makamlar tarafından yürütülen soruşturma veya kovuşturma işlemleri ve suç işlenmesinin önüne geçmek üzere ancak kanunla sınırlandırılabilmesi düzenlenmiştir. Dolayısıyla seyahat hürriyetinin sınırlandırılmasındaki gerekçenin sadece özel sınırlandırma sebebiyle gerçekleşeceği güvence altına alınmıştır.

Anayasa koyucu tarafından 1982 Anayasası'nda gerçekleştirilen 2001 Anayasa değişikliği ile temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejiminde köklü değişiklikler yaşanmıştır. 2001 Anayasa değişikliği öncesi Anayasa'nın 13. maddesinde *"Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğinin, Cumhuriyetin, millî güvenliğinin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde"*

---

³⁶ Bülent Tanör, İki Anayasa 1961-1982. (İstanbul: Beta Yayınları, 1994), 134.

³⁷ Kemal Gözler, "Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri: Anayasanın 13'üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme", Ankara Barosu Dergisi, 4, (2001), 56.

öngörülen özel sebeplerle..." sınırlamaların yapılabileceği düzenlenmişti. Buna göre bütün temel hak ve özgürlükler sınırlandırılırken "*milli egemenlik, kamu düzeni, genel asayiş...*" gibi genel sebeplere dayanılabilecekti. Bununla birlikte değişiklik öncesi durumda yapılacak olan sınırlamalara ilişkin birtakım sınırlar bulunmaktaydı. Buna göre hakka yapılacak olan müdahale "*Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun...*" olmalı, "*demokratik toplum düzenininin gereklerine aykırı...*" olmamalı, "*öngörüldükleri amaç dışında...*" kullanılmamalıdır.

2001 Anayasa değişikliği ile beraber katmerli sınırlama sisteminden kademeli sınırlama sistemine geçilmiştir. Kademeli sınırlama sistemiyle temel hak ve özgürlüklere genel sınırlama sebeplerine bağlı olarak müdahale edilmesi engellenmiştir.³⁸ Bu değişiklik ile sadece Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen özel sınırlama sebepleri ile hakkın sınırlandırılabilceği ifade edilmiştir.

2001 değişikliği sonrasında Anayasa'nın 13. maddesi "*genel koruma hükmü*" haline gelmiştir.³⁹ İlgili değişiklik "*öze dokunma yasağı, sınırlamanın laik cumhuriyetin gereklerine aykırı olmaması şartı ve sınırlamada ölçülülük ilkesi*" getirilmiş; "*genel sınırlama sebepleri, sınırlamaların genel sınırlama sebeplerine uygun olma şartı ve sınırlamaların öngörüldüğü amaç dışında kullanılamaması ilkesi*" kaldırılmıştır. Anayasa değişikliği sonrasında Anayasa'nın 13. maddesinin son hali temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması belli esaslar çerçevesinde yapılmaktadır. Buna göre sınırlamalar;

- Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak,
- Demokratik ve laik cumhuriyetin gereklerine uygun olarak,

---

³⁸ Adnan Küçük, Anayasa Hukuku 3. Baskı. (Ankara: Orion Yayınevi, 2013), 285.

³⁹ Erdoğan Teziç, 2014, 239.

- Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen özel sınırlama sebepleri çerçevesinde,
- Hakkın özüne dokunmaksızın,
- Sadece kanunla yapılabilir.

Anayasa değişikliği sonrası 13. maddeye göre temel hak ve hürriyetler, Anayasa'da güvence altına alınan hakkın özüne dokunmaksızın, yine Anayasa'nın ilgili maddelerinde düzenlenen nedenler kapsamında ve sadece kanunla sınırlanabileceği güvencesi getirilmiştir. Bu sınırlama Anayasa'nın bütünlüğü içerisinde yer alan lafzına ve manevi yapısına aykırı olamayacağı gibi bu sınırlamanın modern hukuk toplumunun ve cumhuriyetin ilkeleri ile Anayasa'da güvence altına alınan ölçülülük ilkesine uygun olması gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu değişiklik neticesinde 1982 Anayasası'nın öngördüğü sınırlandırılma esasları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne de uygun hale gelmiştir.⁴⁰

Vurgulamak gerekirse 13. maddede sayılan şartlar birbirinden bağımsız şartlar olup yapılan sınırlamanın sayılan şartların hepsine birden uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yapılan sınırlama ile şartlardan birinin sağlanıp diğerinin sağlanmamış olması kabul edilemez bir durumdur. Anayasa Mahkemesi de kanunun Anayasa'ya uygunluğunu incelerken sayılan şartlardan birinin eksik olması durumunda diğer şartları sağlayıp sağlamadığına bakmaksızın iptal yahut ihlal kararı vermektedir.

Kişisel verilerin korunması hakkının sınırlandırılması konusunda öngörülen diğer dönemin olağanüstü dönem olduğunu ifade etmiştik. Olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılmaktadır. "*Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması*" başlığı altında yapılan düzenlemeyle savaş,

---

⁴⁰ Zühtü Arslan, "Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması: Anayasa'nın 13. Maddesi Üzerine Bazı Düşünceler", *Anayasa Yargısı*, 18 (1), (2002), 149.

seferberlik, deprem veya salgın hastalık gibi olağanüstü durumlarda temel hak ve özgürlüklerin normalin üstünde sınırlanması, hatta askıya alınması yoluna başvurulabilir. Ancak olağanüstü dönem de hakka yönelik sınırsız müdahalelerin olduğu keyfi bir dönemi ifade etmemektedir. Bu dönemde uyulması gereken esaslar şu şekilde ifade edilmiştir. “Savaş, seferberlik veya olağanüstü hal...” gibi normalin dışında ağır şartların hakim olduğu zamanlarda “milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla...” milletlerarası hukukun genel prensipleri ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ihlal edilmemek şart ve kaydıyla “durumun gerektirdiği ölçüde” yapılmak durumundadır. Normali aşan sınırlandırmalar veya durdurmalar sebebiyle 15. maddenin ikinci fıkrasında belirtilen ve çekirdek hak olarak isimlendirilen alana hiçbir şartta dokunulamaz.

Hakka yapılan olağan ve olağanüstü dönemlerdeki müdahalelerin sayılan şartlar çerçevesinde incelenmesi hakkın sınırlandırılması hususunda sınırsız hareket edilmediğini, hakkı sınırlamanın da bir sınırının olduğunu ve bu sınırlara uyulmadığı takdirde müdahalenin ihlal oluşturacağını ortaya koymaktadır.⁴¹

C. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Sınırları ve Sınırlandırılması

İlk defa 2008 yılında Anayasa Mahkemesi kararlarında⁴² bir hak olarak ele alınmış olan kişisel verilerin korunması hakkının anayasal bağımsız bir hak olarak Türk hukukuna girişi 2010 yılında gerçekleşen Anayasa değişikliği ile olmuştur. Bir hakkın anayasal bir hak olarak tanınması, hakkın üst hukuk normu olarak yasama, yürütme ve yargı organları dahil olmak üzere her türlü merci ve idareye karşı ileri sürülerek korunmasını sağlaması açısından oldukça önemlidir. Üst hukuk normu olarak

---

⁴¹ Kemal Gözler, 2019, 370.

⁴² İlgili Anayasa Mahkemesi Kararı için bkz. AYM, E. 2006/167, K. 2008/86, 20.03.2008. Sayılı kararı.

iç hukukta konumlandırılan hak, kendisinin eşiti konumunda olmayan, kendisinden daha aşağıda konumlanmış olan kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik gibi hükümlere karşı güvencelere sahip haldedir. Diğer bir deyişle kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, yönetmelik gibi normlar hiyerarşisinde daha alt basamaklarda bulunan norm ve işlemlerin anayasaya uygun olmaları gerektiğinden anayasal bir hakkı ihlal eder nitelikte düzenlenmeleri mümkün değildir.

2010 Anayasa değişikliğinden önce kişisel verilerin korunması hakkı ayrı bir hak olarak Anayasa'da yer almamaktaydı. Ancak bu durum kişisel verilerin korunmasının istenemeyeceği sonucunu doğurmamaktadır. 2010 Anayasa değişikliği öncesi dönemde söz konusu hak, diğer hak ve özgürlüklerle ilişkilendirilmek suretiyle koruma altına alınmıştır.⁴³ Anayasa Mahkemesi'nin 2010 öncesi dönemde kişisel verilerin korunması hakkını; özel hayatın gizliliği hakkı, lekelenmeme hakkı, insan onuru, insanın maddi ve manevi varlığın korunması hakkı kapsamında değerlendirmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.⁴⁴ Karşılaştırmalı hukuktan örnek verecek olursak Federal Almanya Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararda kişisel bilgilerin geleceğini belirleme hakkını insan onuru ve kişiliğin özgürce geliştirilmesi hakkı içerisinde değerlendirmiştir.⁴⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarında ise kişisel verilerin korunması hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirilmektedir.⁴⁶

---

⁴³ Bayram Doğan, 2022, 86; Mesut Serdar Çekin, 15.

⁴⁴ 2010 Anayasa değişikliği öncesinde kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin AYM tarafından yapılan değerlendirme için bkz. AYM, E. 2006/167, K. 2008/86, 20.03.2008. Sayılı kararı.

⁴⁵ Volkan Murat Dülger, 2018, 108.

⁴⁶ AİHM'nin vermiş olduğu kararlarda bireylerin kişisel verilerinin ihlal edilmesi üzerine Sözleşme'nin 8.maddesinde düzenlenen özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirme yaptığına dair kararlar için bkz.

2010 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği ile Anayasa'nın 20. maddesine 3. fıkra eklenmiştir. Bu fıkra ile getirilen kişisel verilerin korunması hakkı müstakil bir anayasal hak olarak tanımlanmıştır. Kişisel verilerin korunması hakkının düzenlendiği maddeye göre herkesin kendisi ile alakalı verilerinin her türlü saldırı ve müdahalelerden korunmasını isteme hakkı vardır. Kişiler verileri hakkında bilgi sahibi olma, kişisel verilerine ulaşma, bu verilerinin revize edilerek güncellenmesini isteme ya da silinmesini talep etme hakkına sahiptir. Ayrıca verilerin elde edilmiş nedenlerine uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını öğrenmek de hakkın kapsamı içerisinde bulunmaktadır. Ancak madde metnindeki bütün bu düzenlemeler hakka anayasal bir sınır çizmemektedir. Bu sebeple kişisel verilerin korunması hakkının anayasa metninden doğan anayasal sınırları olmadığı ifade edilebilir. Kişisel verilerin korunması hakkının nesnel sınırı, hakkın kötüye kullanılmaksızın diğer hak ve özgürlüklerle bir arada kullanılabilirdiği alandır.

Konuyu bir örnekle açıklamak gerekirse; hakkında yürütülen ceza kovuşturması neticesinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen sanığa ait kişisel veriler bir soruşturma ya da kovuşturma sebebiyle hâkim, mahkeme veya cumhuriyet başsavcılığı tarafından istenmesi durumunda adı geçen makamlarla adil yargılanma hakkı kapsamında paylaşılabilir. Ancak sanık hakkında verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının bu makamlar haricindeki idare ya da farklı makamlarla paylaşılması halinde hak ihlali gerçekleşmiş olacaktır. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru sonucu önüne gelen Turgut Duman dosyasında vermiş olduğu kararda bu durumu incelemiş, hakkın doğası gereği

---

AIHM, B. 35623/05, 02.09.2010 (Uzun/ Almanya Kararı); AIHM, B. 52019/07, 29.04.2014 (L.H./ Letonya Kararı); AIHM, B. 47143/06, 04.12.2015 (Roman Zakharov/Rusya).

koruma altında bulundurduğu alanın ihlal edildiği sonucuna varmıştır.⁴⁷

Kişisel verilerin korunması hakkının sağlamış olduğu teminatlar kullanılmak suretiyle “*devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozma...*”, “*insan haklarına dayanan demokratik ve lâik cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler*” gerçekleştirilememesi durumu hakka ilişkin içkin sınırı ifade etmektedir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uzun/Almanya kararında terör saldırısı yapmasından şüphelenilen başvuruçuya ait konum bilgilerinin GPS ile izlenmesini Sözleşme’ye uygun bulmuş ve ihlal kararı vermemiştir.⁴⁸

Kişisel verilerin korunması hakkının sınırlandırılması konusunu, yaşanan Anayasa değişiklikleri sebebiyle üç farklı döneme ayırarak incelemek gerekmektedir. Bu dönemler 2001 öncesi dönem, 2001-2010 arası dönem ve 2010 sonrası dönemdir.

2001 öncesi dönemde kişisel verilerin korunması hakkı ayrı bir hak olarak Anayasa metninde bulunmamaktaydı. İnsan onuru, kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü hakkı veya özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında değerlendirilerek incelenmektedir. Bu haklar ise genel sınırlandırma sebepleri ile birlikte özel sınırlandırma sebeplerinin birlikte uygulanarak hakkı kayıtlaması ile neticelenmektedir.

2001-2010 arası dönemde kişisel verilerin korunması hakkı hala ayrı bir hak olarak Anayasa’da mevcut değildi. Ancak 2001 yılında genel sınırlandırma sebepleri ile hakkın sınırlandırılmasına son verildiği için kişisel verilerin korunması hakkını kapsamına alan özel hayatın gizliliği hakkı ya da kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü hakkını düzenleyen ilgili

---

⁴⁷ AYM, B. 2014/15365, 29.05.2019 (Turgut Duman Kararı).

⁴⁸ AİHM, B. 35623/05 02.09.2010 (Uzun/ Almanya Kararı).

maddelerdeki özel sınırlandırma sebeplerine bağlı olarak hak sınırlandırılabilirdi.⁴⁹

2010 sonrası dönemde ise kişisel verilerin korunması hakkı ayrı bir hak olarak Anayasa'nın 20. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. 2001 sonrası dönemde hakkın sadece özel sınırlandırma sebepleri ile sınırlandırılabilirdiği gözetildiğinde hakkın sınırlandırılmasının diğer dönemlerden farklı mahiyet arz ettiği görülecektir.⁵⁰ Buna göre kişisel verilerin korunması hakkı teknik olarak Anayasa'nın 20/3.maddesinde belirtilen özel sınırlandırma sebepleri çerçevesinde 13. maddesinde belirtilen sınırlar dahilinde sınırlandırılabilir. Ancak kişisel verilerin korunması hakkının tanımlandığı Anayasa'nın 20. maddesinin 3. fıkrasında herhangi bir özel sınırlandırma nedeni öngörülmemiştir. Doktrinde bir kısım yazarlar, hak ve özgürlüğü düzenleyen maddede herhangi bir özel sınırlandırma sebebi öngörülmemişse bu hak ve özgürlüğün herhangi bir sebeple sınırlandırılmasının Anayasa'ya aykırılık teşkil edeceğini düşünmektedir.⁵¹ Hakim görüşüne göre ise özel sınırlandırma sebebi öngörülmemiş olsa dahi hak ve özgürlükler, hakkın doğası gereği sınırsız değildir. Kişisel verilerin korunması hakkı da doğası gereği sınırsız değildir.⁵²

Hakkın sınırlandırılması için her ne kadar özel sınırlandırma sebebi öngörülmemiş de olsa basit kanun kaydı getirilmiştir. Madde metni "...Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir." şeklindedir. Buna göre, hakkın kanunla düzenlenmesi mümkün görülmeyle birlikte kanunun içeriği konusunda herhangi bir sınır getirilmemiş, bu konu kanun koyucunun iradesine ve takdirine bırakılmıştır. Kanun'la yapılan düzenleme

---

⁴⁹ Adnan Küçük, 2022, 40.

⁵⁰ Adnan Küçük, 2022, 42.

⁵¹ Kemal Gözler, 2001, 65.

⁵² Adnan Küçük, 2022, 52.

çerçevesinde her ne kadar kurucu değil, açıklayıcı nitelikte de olsa hakkın nesnel sınırları ortaya konulabilir ve hak bu şekilde sınırlamaya tabi tutulabilir⁵³. Ancak hakkın nesnel sınırına ilişkin bu kanuni düzenleme de Anayasa Mahkemesi denetimine tabi olup hakkın özüne dokunması, ölçülülük ilkesini ihlal etmesi gibi durumlarda iptal edilebilir.

Nesnel sınırlamaya ilişkin düzenlemeler haricinde kanunla başka sınırlamalar da yapılabilir. Özel sınırlandırma sebebi belirtilmediği için sınırlandırmanın içeriğini takdir yetkisi kanun koyucuya aittir. Hakkın norm alanına dışarıdan yapılan müdahale şeklinde olan bu sınırlamalar da nesnel sınırlamalarda olduğu gibi kanun koyucunun takdirine göre şekillenir.⁵⁴ Ancak belirtmek gerekir ki ilgili düzenlemeler, Anayasa Mahkemesi'nin norm denetimine tabidir. Hakkın sınırını ve hakka ilişkin getirilen sınırlandırmaları ifade eden son durum ise hakkın diğer anayasal hak ve/ya değerlerle çatışması durumunda söz konusu olacaktır. Anayasal hak ve özgürlükler nitelikleri gereği birbirinin eşiti konumundadır. Birbiri arasında hiyerarşik ilişkileri bulunmadığından iki eşit seviyedeki anayasal hakkın birbiri ile çatışması durumunda bir hakkın diğer hakka tercih edilmesi söz konusu olamaz.⁵⁵

Anayasal haklardan birinin diğeri yerine tercih edilmesi durumunda bir hak yerine getirilirken diğeri hak ihlal edilmiş olacağından arzu edilen sonuca ulaşamayacaktır. Böyle bir durumda yapılması gerekene anayasa hukukunda anayasal muhteviyatlı sınırlama adı verilir. Anayasanın bütünlüğü ilkesi gereği çatışma içerisine giren hak ve değerler pratik uyum ilkesi çerçevesinde değerlendirilerek hakla korunan hukuki değerler ihlal edilmeden ve bu değerler en üst seviyede korunarak hakların etkilerinin sürdürülmesi gerekir. Kişisel

---

⁵³ Hüseyin Murat Develioğlu, 2017, 58-60.

⁵⁴ Kemal Gözler, 2019, 317.

⁵⁵ Osman Korkut Kanadoğlu, Türk ve Alman Anayasa Yargısında Anayasal Değerlerin Çatışması ve Uyumlaştırılması. (İstanbul: Beta Yayınevi, 2000), 32.

verilerin korunması hakkının başka bir anayasal hak veya değerle çatışması durumunda da bu hakla korunması amaçlanan hukuki değer ihlal edilmeden pratik uyum çerçevesinde somut olaya göre değerlendirme yapılır. Bu şekilde kişisel verilerin korunması hakkı somut olayda sınırlandırılmış olur.

D. Basın ve İfade Hürriyetinin Sınırları ve Sınırlandırılması

Basın hürriyeti, bir yönüyle düşünce ve ifade hürriyetinin kullanım araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Basın hürriyetinin bilgi edinme hakkına ilişkin bir cephesi de bulunmaktadır. Gazete, dergi, broşür, kitap gibi birçok basılı eserle düşünceler insandan insana aktararak kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Basın, insan haklarının gelişmesine yardımcı bir araçtır. Demokratik toplumların ilerlemesi için ve sürekliliğinin teminatı olarak vasıflandırabileceğimiz basın hürriyeti idarenin hesap verebilirliğinden, seçimlerin serbestliğine kadar birçok alanla doğrudan ya da dolaylı olarak etkilidir.

Öncelikle basın hürriyetinin dayanak noktası düşünce ve kanaat hürriyetidir. Nitekim düşünce ve kanaat hürriyetinin olmadığı yerde basın hürriyetinin olması düşünülemez.⁵⁶ Anayasa'nın 25. maddesine göre; bütün insanlar hür bir şekilde düşünme, düşüncelerini ifade etme ve kanaat özgürlüğüne sahiptir. Hiçbir gerekçe ile hiç kimsenin düşünce, fikir ve tasavvurlarını ortaya çıkarması istenemez. Hakeza hiç kimse düşünce, fikir ve tasavvurları nedeniyle yadırganamaz ve suç isnadı altına alınamaz. Düşünce ve kanaat hürriyeti "*kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz*" ibaresi sebebiyle olağanüstü durumlarda bile ihlal edilmesi mümkün olmayan sert çekirdek haklar zümresindedir.

---

⁵⁶ Servet Armağan, "Basın Hürriyeti ve Sınırları", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2 (2), (1998), 2.

Basın hürriyeti, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan hakla da doğrudan ilgilidir. Bu hakka göre; tüm insanlar bireysel olarak ya da toplu şekilde düşünce, fikir ve tasavvurlarını, meşru olan her türlü yolla, başkalarıyla paylaşma dolayısıyla ifade etme ve yayma hakkına sahiptir. Basın ile amaçlanan, ifade ve düşüncelerin basılmış eserler vasıtasıyla kamuoyuyla paylaşılması için basılmış eserler vasıta kılınmaksızın da bireylerin ifade ve düşüncelerini toplumla paylaşabilme hürriyetine sahip olmaları gerektiğidir.⁵⁷ Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi vermiş olduğu kararlarda basın hürriyetinin Sözleşme'nin 10. maddesiyle düzenlenen ifade hürriyeti kapsamında korunduğunu belirtilmiş, sözü geçen haklar arasındaki organik bağı içtihat yoluyla ifade etmiştir.⁵⁸

Hemen ifade etmek gerekir ki, her hak ve özgürlüğün bir sınırı olduğu gibi basın hürriyetinin de birtakım sınırları bulunmaktadır. Buna göre basın hürriyeti kapsamında korunan kamu yararı, bilgi edinme hakkı, düşünce ve ifadeyi yayma hürriyeti kapsamında kamuoyu ile paylaşılan bilgilerin sahip olması gereken özellikleri vardır. Kişilik haklarına aleni saldırı niteliği taşıyan, gerçeğe uygun olmayan, kişi şeref ve haysiyetini yaralama amacı haricinde bir amaç barındırmayan, hukuka aykırı yönde toplumu galeyana getiren düşünce ve ifadeler basın hürriyetinin sınırları dışında kalmaktadır. Bununla beraber bir de basın hürriyetinin hak alanına dışarıdan müdahale teşkil eden sınırlandırma sebepleri bulunmaktadır.⁵⁹

---

⁵⁷ Yaşar Salihpaşaoğlu, Türkiye'de Basın Özgürlüğü. (Ankara: Seçkin Yayınları, 2007), 25-26.

⁵⁸ Basın hürriyetine yapılan müdahalenin Sözleşme'nin 10. maddesini ihlal ettiğine dair ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı için bkz. AİHM, B. 60309/10, 03.03.2020 (Öztürk/Türkiye Kararı). <https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/812021111109ozturk%20karar.pdf> (E.T. 24.08.2023); Enver Bozkurt ve Süleyman Dost, 2002, 52.

⁵⁹ Meltem Dikmen Caniklioğlu, "Anlamı Kapsamı ve Sınırlarıyla Temel Haklar ve Anayasalarımız", DEÜ Hukuk Fakültesi Mahmut Tevfik Birsnel Armağanı, (2001), 487-488.

Basın hürriyetinin sınırlanması Anayasa'nın 28. maddesinin 3. fıkrasının yollamasıyla 26 ve 27. maddeye göre yapılabilir. Bu maddeler basın hürriyetinin sınırlandırılmasında özel sınırlandırma sebebini teşkil etmektedir. Buna göre basın hürriyeti; devletin ve milletin huzuru ve güvenliği, toplumun barış ve esenliği, Anayasa'da güvence altına alınan cumhuriyetin temel değerleri, kişilerin şeref ve haysiyetinin korunması, mahremiyet hakkı ve ailenin korunması ile hukuk düzenince korunan meslek sırlarının güvencede olması ve yargılama faaliyetlerinin gereği gibi yerine getirilebilmesi amacıyla sınırlandırılabilir. Yayma hakkı ise "*Anayasanın 1 inci, 2 nci ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz.*" Belli nitelikleri taşıyan yazıların yazımı, basımı ve dağıtımı ile süreli ve süresiz yayınların basımı ve dağıtımı hakkındaki sınırlandırmalar ise basın hürriyetini düzenleyen 28. maddenin ilgili fıkralarına uygun olarak sınırlandırılabilir.

Basın hürriyetinin diğer anayasal hak ve özgürlüklerle çatışması durumunda ise birbiri arasında hiyerarşik bir ilişki bulunmayan haklar somut olayın özellikleri nazara alınarak pratik uyum çerçevesinde hakkın özüne dokunulmaksızın, en üst seviyede hakkın işlerliği devam ettirilmek koşuluyla sınırlandırılabilir.

IV. HAKLARIN ÇATIŞMASI DURUMU VE PRATİK UYUŞUM

Anayasal hak ve özgürlükler, birbirleri arasında hiyerarşi ilişkisi barındırmayan haklardır. Bu haklardan biri diğerine tercih edilemeyeceği gibi, birinin uygulamasından büsbütün vazgeçilerek diğer hakka öncelik verilmesi de mümkün değildir. Nitekim bir temel hak ve özgürlüğün sınırı sadece kendi norm alanına ilişkin sınırdan ileri gelmemektedir. Diğer bir hak ve özgürlüğün norm alanı ile de çatışma içerisine girmesi mümkündür. Bu durumda meydana gelen çatışmanın giderilmesi gerekmektedir. Anayasa muhteviyatlı sınırlamalar olarak adlandırılan sınırlamalar yoluyla pratik uyum ilkesi çerçevesinde farklı hakların çatışması durumuna çözüm

getirilmesi gerekmektedir. Pratik uyuşum ilkesi⁶⁰, anayasal haklardan birinin tamamen işlevini kaybetmeksizin diğer hak ile arasında mütenasip bir dengenin kurulması metodudur. Bu metot uygulanırken somut olay özelinde haklar bir arada değerlendirilerek çatışma halindeki hakların etkinliğinin en üst seviyede sürdürülmesine çalışılır. Bu sayede haklar birbirine uyumlulaştırılarak haklar arasında maksimum dengeleme sağlanır.⁶¹

Teknolojinin gelişmesi, kişisel verilerin bireylerin hayatındaki öneminin gün geçtikçe artması, kişisel verilerin üçüncü kişiler ya da devlet erki tarafından ihlal riskinin artması üzerine hakların norm alanlarının birbiri ile çatışması kaçınılmaz hale gelmiştir. Anayasal bir hak olan basın hürriyeti de kişisel verilerin korunması hakkı ile çatışma içerisine giren haklardan bir tanesidir⁶². Bireylerin kişisel verilerinin basın yoluyla kamuoyuna sunulması, kişilerin lekelenmeme hakkı, unutulma hakkı, düzeltme ve cevap hakkı başta olmak üzere birçok hakkını tehdit etmektedir. Bir yanda bireylerin kişilik haklarını orantısız şekilde ihlal etme riski taşıyan bu müdahaleler olduğu halde diğer yanda bilgi edinme hakkı, kamu yararı, düşünce ve ifade hürriyeti gibi anayasal hak ve değerler bulunmaktadır.⁶³ Sözü geçen bütün bu hak ve değerler arasında adil ve hakkaniyete uygun bir dengenin sağlanması gerekmektedir. Aksi halde basın yayın yoluyla insanların kişilik hakları ile kişisel verileri ihlal edilebileceği gibi, toplumun haber alma, bilgi

---

⁶⁰ Pratik uyuşum ilkesi, birbirleri ile çatışan veya çelişen birden fazla anayasal norm metinlerini biri diğerine feda edilmeden diğer bir ifade ile her bir norma optimal (azami) anayasal etki sağlanacak şekilde yorumlanması olarak ifade edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ömer Keskinsoy ve Semih Batur Kaya, "Anayasa Mahkemesi Kararlarını Biçimlendirme Çabası Olarak Yorum", Hacettepe HFD, 11 (1), 63-105.

⁶¹ Bertil Emrah Oder, "Temel Hak ve Özgürlükler- Hukuk Devleti- Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sorunu", Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, (10-14 Ocak 2012), 215-216.

⁶² Hüseyin Murat Develioğlu, 2017, 58-60.

⁶³ Metin Turan, 417-719.

edinme, düşünce ve ifade üretme ve yayma haklarının da ihlal edilme riski vardır. Doktrin ve içtihat bu konuda, hukuki ve teorik çerçevenin çizilmesi ve somut durumda adilane dengenin sağlanması için çalışmalarda bulunmuştur.⁶⁴

Kişinin ismi, telefon numarası, fotoğrafı, sosyal ilişkileri, mektupları, yazışmaları, aile bireylerine ilişkin bilgiler şüphesiz ki kişilik haklarına ilişkin olduğu kadar kişisel veri niteliği taşımaktadır. Öğretide bireyin sosyal anlamda hayat alanı üç kategoriye ayrılarak incelenmektedir. Buna göre kişinin ortak yaşam alanı, özel yaşam alanı ve gizli yaşam alanı bulunmaktadır. Kişinin ortak yaşam alanı olarak adlandırılan alan, sosyal anlamda diğer insanlarla paylaştığı, toplum içerisinde geçirdiği ya da toplumla paylaştığı alandır. Özel hayat alanı, kişinin ailesiyle, arkadaşlarıyla ya da daha dar bir çevrede toplumun büyük çoğunluğuna kapalı, kendisine ilişkin bilgileri paylaştığı; ortak hayat alanına göre daha dar bir hayat alanını ifade eder. Gizli hayat alanı ise kişinin özel hayat alanına göre dahi daha dar bir alanı ifade eden kişinin cinsel hayatı, aile hayatı, özel konuşmaları, toplumla paylaşmaktan sakındığı hayat alanıdır.⁶⁵

Kişiyeye ait gizli hayat alanı ve özel hayat alanı gizli izleme yöntemleri, teknik takipler, casus programlar, fiziki takip vs. gibi çeşitli yöntemler kullanılarak ihlal edilebilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki kişinin toplum içerisinde sahip olduğu kimliğe göre ortak hayat alanı, özel hayat alanı kavramları da kişisel verilerinin ve kişilik haklarının ihlaline yönelik ayrımlar da farklılık göstermektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında da bu husus açıkça ifade edilerek sıradan vatandaşlarla siyasetçiler arasında farklılıklar olduğu ifade edilmiştir. Resmi bir kamu görevi yürütmekte olan görevlilerin, siyasilerin, toplumda öne çıkan insanların normal vatandaşlara

---

⁶⁴ Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması*, (İstanbul: 4. Baskı, On iki Levha Yayıncılık, 2021), 95-96; Adnan Küçük, 2022, 35.

⁶⁵ Mehmet Beşir Acabey, 2013, 21.

göre daha fazla eleştiriye katlanması gerektiği, özel hayat alanlarının normal vatandaşlara göre daha dar olduğu belirtilmektedir.⁶⁶ Dolayısıyla kamuoyuna mal olmuş kişilerin, ortak yaşam alanlarında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin ise basında yer alması her durumda kişisel verilerinin ihlal edildiği anlamı taşımaz. Kişilerin hayat hikayeleri, aile bilgileri, biyografisi, sağlık durumları da toplumu ilgilendirdiği, yayınlanmasında kamu yararının mevcut olduğu müddetçe basın yayın faaliyetlerinde kullanılabilir. Örneğin bir ülkede deprem olduğunu farz edelim. Ülkenin başbakanı, Cumhurbaşkanı, bakanları ya da depremin doğrudan etkili olduğu illerin belediye başkanları, valileri tatile giderse veya bir şehirde büyük çaplı sel ya da yangın meydana geldiğinde o şehrin belediye başkanı ya da valisi tatile giderse veyahut bir üniversitede öğrenci olayları çıktığı halde ya da laboratuvarında patlama meydana geldiğinde rektör tatile giderse ya da bu gibi durumlarda sorumlu ve yetkili kişiler tatillerini bırakıp görev başına acilen dönmezlerse bu durumda basının haber yapmasında kamu yararı vardır. Dolayısıyla bu gibi durumlar basının kamuoyunu bilgilendirmesi kapsamında değerlendirilmelidir. O nedenle benzer örneklerde, kamuoyuna mal olmuş kişiler özel hayatın gizliliğinin korunması veya kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında değerlendirilmeyerek hakların sağladığı korumadan yararlanamayacaktır. Ayrıca kamuoyuna mal olmuş kişilerle herhangi bir kişinin; konferans, seminer, konser gibi yerlerde fotoğraflarının çekilmesi, seslerinin kayda alınması ve basın yayın faaliyetlerinde bu verilerin kullanılması ihlal teşkil etmeyecektir.

Ancak AİHM Prensés Caroline/Almanya davasında kraliyet ailesinden olup toplum nazarında önemli bir konum işgal eden

---

⁶⁶ Safa Reisoğlu, Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan Basın Özgürlüğü ve Kişilik Haklarının Korunması. (İstanbul: Beta Yayınları, 2008), 301; Aydın Zevkliler ve Mehmet Beşir Acabey ve Emre Gökyayla, Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, 6. Baskı. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000), 471-472.

başvurucunun erkek arkadaşıyla birlikteyken tatildeyken çekilen fotoğraflarının çeşitli dergilerde yayınlanmasını başvurucunun kamusal bir görev üstlenmediği dolayısıyla “kamu yararı olmadığı” hakeza kamuoyuna mal olmuş kişilerin kamusal alanda da özel hayatlarının gizliliği hakkının olduğu gerekçesiyle müdahaleyi orantısız bularak ihlal olarak nitelendirmiştir.⁶⁷ Görüleceği üzere AIHM prenses de olsa özel hayatın gizliliğinin korunması hakkını her somut duruma göre değerlendirerek karar vermektedir. Kanaatimizce de kamusal alanda da kişisel verilerin korunması hakkı ile özel hayatın gizliliği hakkının korunmasının gerekli olduğu dolayısıyla kişisel verilerin sadece özel alanlarda değil aksine kamusal alanlarda da korunması gerektiğidir.

Ayrıca, tanınmış insanların karikatürlerinin de kişisel veri niteliği taşıdığı ve kişilik hakları içerisinde değerlendireceği açıktır. Mahkeme, çeşitli basın yayın organlarında tanınmış kişilerin karikatürlerinin yayınlanmasını, karikatürün açıkça kişilik haklarını hedef almaması ve hoşgörü sınırlarını aşmaması şartıyla ihlal olarak nitelendirmemiştir.⁶⁸

Benzer bir karar da Anayasa Mahkemesi tarafından verilmiştir. Asım Bayar ve Veysel Bayar kararında başvurucular, Hürriyet gazetesinin internet sitesinde, haklarında yayınlanan bir haber için haberin güncelliğini yitirdiği halde internet arşivinde tutularak şeref ve itibarlarını zedelediğini ileri sürmüşler, bu habere erişim engeli getirilmesini talep etmişlerdir. Olayı inceleyen ilk derece mahkemesi ve itiraz merciinin söz konusu talebi reddetmesi üzerine başvurucular olayı Anayasa Mahkemesi önüne getirmişlerdir. İlgili gazete haberi, Kayseri ili Melikgazi ilçesi Belediye Meclisi Başkan Vekili Adalet ve Kalkınma Partisi mensubu başvurucu ile Doğru Yol Partisi İlçe Yönetim Kurulu üyesi arasında geçen tartışma ve akabinde gelişen kavgaya ilişkindir. Bu kavganın neticesinde

---

⁶⁷ Mehmet Beşir Acabey, 2013, 29.

⁶⁸ Mehmet Beşir Acabey, 2013, 37-44.

başvurucular karakolda ifade vermişlerdir. “Mimar ile Mühendis Yumruk Yumruğa” başlığıyla yayınlanan haberde olayın gelişimi ve neticesine yer verilmiş, tarafları küçük düşürücü herhangi bir ifadeye ise yer verilmemiştir. Başvuruyu inceleyen Anayasa Mahkemesi, Anayasa’da geçen özel hayatın gizliliği, kişinin manevi varlığının korunması hakkı ile fikir ve ifade hürriyeti, fikir ve ifadeyi yayma hürriyeti ve basın özgürlüğünün çatışma içerisine girdiğini tespit ederek işe başlamıştır. Basın hürriyetinin anayasal sınırlama sebeplerinden birisi olan “başkalarının şöhret ve haklarının, özel ve aile hayatlarının” korunması sebebine dayanılarak söz konusu hakka bir sınırlama getirilip getirilmeyeceğini incelemiştir. Kişilerin belirli bir ağırlık seviyesini aşmayan veya kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanan haberlerin çok uzun süre internet arşivinde kalmasının kişinin unutulma hakkını ihlal edebileceğinin altını çizmiştir. Unutulma hakkının kapsamının sınırsız olarak algılanmaması gerektiğini de belirten Mahkeme, unutulma hakkının da belli sınırlar dahilinde olduğunu ifade ederek bu sınırları şu şekilde belirtmektedir: Haberin içeriği, yayında kalma süresi, kamu yararı, güncelliğini sürdürmesi, habere konu kişinin bir siyasetçi ya da ünlü olup olmaması, haberin gerçekte olan rabitası ve halkın ileriye yönelik ilgisi haberin internet arşivinde gazetecilerin, hukukçuların, tarihçilerin ve kamunun yararlanması için gereklilik arz ediyorsa bu haberin unutulma hakkının kapsamı dışında kalacağı kabul edilmelidir. Haberin güncelliğiyle ilgili olarak haberin yayınlanmasından sonra uzun süre geçip haberin güncelliğini kaybetmiş olması halinde kamu yararı azalmış olabilir ve hakkı ihlal edilen kişinin özel hayatının korunması hakkı ağır basabilir.⁶⁹ Bu durumda yeni bir denge kurulması

---

⁶⁹ Merve Ayşegül Kulular İbrahim ve Bülent Kent, Trending Topics on Social Media Researches. Ufuk Bingöl (Editör), The Right to be Forgotten for Protection of Personal Data and Privacy on the Internet. (Berlin: Peter Lang Publishing, 2021), 195-204.

gerekebilir ve unutulma hakkı kapsamında kişilik hakları ihlaline son verilebilir.⁷⁰

Somut durum incelendiğinde ise haberin gerçeğe aykırılık teşkil etmediği, haberde tarafları küçük düşürücü bir ifadeye yer verilmediği, olayın üzerinden çok uzun bir zaman geçmediği, tarafların siyasi kişilikler olması sebebiyle kamunun ilgisinin ve haberin güncelliğinin sürdüğü tespitiyle beraber haberin unutulma hakkı kapsamına dahil edilerek internet arşivinden silinmesinin haber alma ve bilgiye ulaşma hakkını engelleyeceği sonucuna varılarak talep reddedilmiştir.⁷¹

Basın yayın yoluyla yayınlanan haberlerin, yazıların ya da resimlerin basın hürriyeti kapsamında korunması için belli kriterler vardır. Bu kriterler şu şekilde sıralanabilir. Öncelikle, basın açıklamasının kişilik haklarını ihlal etmemesi gerekmektedir. Kişinin şeref ve haysiyetini zedeleyen açıklamalar, özel yaşam alanına ya da gizli yaşam alanına yönelik bilgiler, kişinin mesleki sırlarına ilişkin bilgiler ihlal niteliği taşımaktadır.⁷² İkinci olarak, yapılan müdahalenin hukuka uygun olması gerekmektedir. Bunun için de hukuka uygunluk sebeplerinden olan üstün nitelikte kamu yararı, üstün nitelikteki özel yarar, kanunun verdiği yetki ve zarar görenin rızası ilkelerine riayet edilmesi gerekmektedir. Gerçeğe uygun olmayan, halkı aydınlatma amacı taşımayan veya güncel olmayan haberler ile kişilerin basında yer alması lekelenme hakkını veya unutulma hakkını ihlal eder. Yargıtay 4. HD. T.25.6.2001, E. 2001/2702, K. 2001/ 6780 sayılı Kararına göre haberin gerçeğe uygun olmasından kastedilen haberin basında veriliş zamanında olayların meydana geliş şekline uygun olmasıdır. Basın açıklamasının nesnel olmaması, haber verme

---

⁷⁰ Merve Ayşegül Kulular İbrahim ve Bülent Kent, Trending Topics on Social Media Researches, 197.

⁷¹ Anayasa Mahkemesi'nin ilgili kararı için bkz. AYM, B.2014/4141, 04.10.2017 (Asım Bayar ve Veysel Bayar Kararı).

⁷² Safa Reisoğlu, 2008, 24.

amacının aşularak kişiyeye yönelik karalama kampanyası yürütülmesi basın hürriyeti kapsamında korunmaz.

Kişisel verilerin basın yayın yoluyla işlenmesi suretiyle en çok ihlal edilen haklardan bir tanesi de lekelenmeme hakkıdır. 2002 yılında Ümraniye sapığı olarak basında fotoğraflarına yer verilen şahsın adli soruşturma neticesinde masum olduğu anlaşılmiş olsa da dönülemez şekilde hayatı olağan seyrinden çıkmış, toplumdan dışlanmış, darp edilmiş ve can güvenliği tehlikeye girmiştir.⁷³ Her ne kadar basının haber yapma özgürlüğü olsa ve haber yapmasında kamu yararı bulunulsa da haber yaparken bu örnekte olduğu gibi haberin özelliklerine göre kişisel verilerin korunması hukukuna riayet edilmesi, insan onuru ve kişilik haklarının ihlalinden sakınılması hakeza masumiyet karinesi gibi haklara dikkat edilmesi gerekmektedir. Şöyle ki yargılama neticesinde masum bulunma ihtimali bulunan bir kişinin haberi kişiyi anonimleştirerek yapılmalı, yapılan haberde şahsın teşhisine elverişli fotoğraflar kullanılmasından kaçınılmalıdır. Kişilere anayasal bir hak olarak düzeltme ve cevap hakkı tanınmış olsa da bu yolla bireylerin uğrama ihtimali bulunan zarar tehlikesinin tam olarak giderilebileceğini düşünmek mümkün değildir.⁷⁴

Pratik uyuşum ilkesi çerçevesinde kişisel verilerin basın yayın yoluyla işlenmesi ve yayılmasının düzenlenmesi gerekmektedir. Bunu yaparken de basın hürriyetinin işlevini büsbütün kaybetmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Yukarıda zikredilen mahkeme kararlarında, kişisel verilerin korunması hakkı ile basın hürriyetinin çatışma içerisine girdiği

---

⁷³ Yasin Demir, “Kişisel Verilerin İhlalinin Psikolojik Yansımaları”. Bayram Doğan (Editör), Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. (Ankara: Adalet Yayınevi, 2022), 92-93.

⁷⁴ Bayram Doğan, 2022, 200.

hallere ilişkin tartım ve uyumlulaştırma çalışmaları yapılmıştır.⁷⁵ Örneğin, idarenin elinde birçok kişisel veri bulunmaktadır. Bu verilerin üçüncü kişilerle paylaşılmasının büsbütün yasaklanması da bütün verilerin üçüncü kişilerle paylaşılması da kamu yararı ile bağdaşmayacaktır. İdare elindeki kişisel verilerin güvenliğini sağlayacak, kamu yararı ve diğer birtakım kamusal ya da özel gereklilikler için etkin şekilde kullanılmasını mümkün kılacak mekanizmaları kurmakla yükümlüdür. Bu verilerin basın ve ifade hürriyeti kapsamında veri sahibinin rızası aranmaksızın kullanılması kişisel verilerin korunması hakkının sınırlanması demektir. Dolayısıyla her somut olay ayrı ayrı ele alınarak hangi hakka ağırlık verilmesi gerektiği değerlendirilmeli sonuca bu şekilde varılmalıdır.⁷⁶

SONUÇ

Türkiye’de temel hak ve özgürlerin sınırlandırılması rejimi 2001 öncesi ve 2001 sonrası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunun sebebi 2001 Anayasa değişikliği ile temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejiminde köklü bir değişikliğe gidilmiş olmasıdır. 1961 Anayasası’na 1971-1973 değişiklikleri ile eklenen genel sınırlandırma sebeplerine dayanarak hak ve özgürlüklerin sınırlandırılabilmesi ilkesi 1982 Anayasası döneminde 2001 yılına kadar devam etmiştir. 2001 yılında ise katmerli sınırlandırma sistemi olarak adlandırılan bu sistemden vazgeçilerek genel sınırlama sebepleri kaldırılmış, kademeli sınırlandırma sistemine geçilmiştir. Bu sisteme göre temel hak ve özgürlükler ancak Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen özel sınırlandırma sebeplerine bağlı olarak sınırlandırılabilirler. Ancak bu noktada akla şu soru gelmektedir: Anayasa’nın ilgili maddesinde herhangi bir sınırlandırma sebebi öngörülmemiş

---

⁷⁵ Bertil Emrah Oder, "Anayasa Yargısında Temel Hak ve Özgürlüklerin Yorumu: Düzenleme Biçimleri, Kanıtlama ve Somutlaştırma Sorunları- 2001 Anayasa Değişiklikleri Sonrasına İlişkin Gözlemler" Kamu Hukukçuları Platformu Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması, (2012), 130.

⁷⁶ Elif Küzeci, 97-99.

olan hak ve özgürlükler herhangi bir sınırlandırmaya tabi değil midir? Tam da bu noktada kişisel verilerin korunması hakkı örnek olarak verilebilmektedir.

Kişisel verilerin korunması hakkı 2010 Anayasa değişikliği ile özel hayatın gizliliği hakkını düzenleyen Anayasa'nın 20/3.maddesine eklenen bir fıkra ile Anayasa'ya dahil edilmiştir. 2010 öncesinde özel hayatın gizliliği hakkı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı çerçevesinde değerlendirilmekteydi. 2010 yılında müstakil bir anayasal hak olarak varlık kazanınca kişisel veriler anayasal güvenceye sahip olmuştur. Fakat Anayasa'nın kişisel verilerin korunması hakkını düzenleyen 20/3. maddesinde kişisel verilerin korunması hakkı için özel sınırlandırma sebepleri öngörülmemiştir. Hiçbir hak sınırsız olamayacağına göre kişisel verilerin korunması hakkının da birtakım sınırları bulunmaktadır.

Anayasa hukukunda anayasal sınır, nesnel sınır ve içkin sınır olarak ifade edilen sınırlar bulunmaktadır. Dolayısıyla yapılan sınırlandırma özel sınırlandırma sebeplerine dayanmıyor da olsa Anayasa metninin kendisine dayanan ve Anayasa'nın bir bütün halinde değerlendirilmesiyle meydana çıkan hakka ait sınırlar olabilir. Kısaca ifade etmek gerekirse bu sınır, hakkın norm alanını çizen ve bu norm alanına içeriden müdahale teşkil eden doğal sınırlandırmadır. İkinci olarak hakkın norm alanına dışarıdan yapılan müdahaleler söz konusudur. Bu müdahaleler olağan dönem ve olağanüstü dönemlerde farklı Anayasa maddelerine göre yapılmakla birlikte çalışmanın konusu hakkın olağan dönemde sınırlandırılmasıdır. Buna göre hakkın olağan dönemde sınırlandırılması Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen usullere göre olacaktır. Anayasa'nın 13. maddesi hakkın norm alanına dışarıdan bir müdahale yapılabilmesi için müdahalenin belli ilkelere uygun yapılması şartı getirmiştir. Aksi halde hakkın sınırlandırılması sırasında sınırlandırmanın sınırları aşılmış olduğundan hak ihlali gerçekleştirilmiş olacaktır. Bu ilkelere göre; temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulamayacaktır.

Dolayısıyla Anayasa'nın ilgili maddesine göre temel hak ve hürriyetler, Anayasa'da güvence altına alınan hakkın özüne dokunmaksızın, yine Anayasa'nın ilgili maddelerinde düzenlenen nedenler kapsamında ve sadece kanunla sınırlanabileceği güvencesi getirilmiştir. Bu sınırlama Anayasa'nın bütünlüğü içerisinde yer alan lafzına ve ruhuna aykırı olamayacağı gibi bu sınırlamanın modern hukuk toplumunun ve cumhuriyetin ilkeleri ile Anayasa'da güvence altına alınan ölçülülük ilkesine uygun olması gerektiği hükme bağlanmıştır.

Son olarak iki anayasal hak ve/veya değer çatışması durumunda meydana gelen sınırlar söz konusudur. Birbirleri arasında herhangi bir hiyerarşik ilişki barındırmayan hakların çatışması durumunda birini büsbütün dışlayıp diğerine üstünlük sağlanması kabul edilemez. Bu durumda pratik uyum olarak adlandırılan ve haklar arasında tartım ve dengeleme işlemi yapılarak somut olayda hakların en üst düzeyde işlevini devam ettirmesini öngören ilkeye göre hakların değerlendirilmesi gerekir.

Kişisel verilerin korunması hakkının en çok çatışma içerisine girdiği haklardan birisi hiç şüphesiz basın hürriyetidir. Basın hürriyeti; haberleşme hürriyeti, bilgi edinme hakkı, düşünce hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetleri başta olmak üzere birçok hak ile yakından ilişkilidir. Basın hürriyeti aynı zamanda hürriyetçi demokrasilerin olmazsa olmaz unsurlarından birini teşkil eder. Basın hürriyetinin, idarenin denetlenmesi, şeffaflık ile hesap verebilirliğinin sağlanmasıyla kamu yararının gerçekleşmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Basın yayın yoluyla kamuoyu ile paylaşılan haber, metin, fotoğraf gibi basın açıklamalarının içerisinde kişisel veri niteliğindeki bilgilerin olması kaçınılmazdır. Bu veriler kullanılmaksızın basın hürriyetinin kullanılmasının mümkün olmayacağı ise açıktır. İşte bu noktada kişisel verilerin kullanılması hakkı ile basın hürriyeti çatışma içerisine girmektedir. Her somut olay özelinde pratik uyum ilkesi

çerçevesinde çatışma içerisindeki haklar arasında tartım ve dengeleme yapılarak hakkaniyete uygun bir çözüme ulaşılması gerekmektedir.

Kişilerin; adı, soyadı, fotoğrafı, karikatürü, sesi, aile bilgileri, hayatına dair kişisel bilgiler kişisel veri niteliğindedir. Basın yayın yoluyla bu verilerin kamuoyuyla paylaşılmasının hakkı ihlal eder nitelik taşıması için birtakım ilkelere uyulması gerekmektedir. Bu ilkeler ise şu şekilde ortaya konulmuştur. Basın açıklaması ile kamuoyu ile paylaşılan veriler kişilik haklarına ya da kişisel verilerin korunması hakkına yönelik açık bir ihlale sebebiyet vermemelidir. Kişilerin özel hayatının gizliliğinin basın yoluyla ihlal edilmesi, şeref ve itibarlarına aleni saldırı niteliği taşıyan ifadelerle yer verilmesi, kişisel ya da mesleki sırlara ilişkin ifadelerin kamuoyuyla paylaşılması ihlal niteliği taşır. Ortak hayat alanı ve özel hayat alanı belirlenirken kişinin toplum içerisinde sahip olduğu kimlik ve unvanın da dikkate alınması gerektiği unutulmamalıdır. AYM ve AİHM kararlarında sıklıkla normal vatandaş ve siyasetçi ayrımına yer verilmiştir. Basın hürriyeti kapsamında kamusal faydaya öncelik tanınarak topluma mal olmuş kişilerin özel hayatının gizliliğinin korunması hakkı daha dar değerlendirilmektedir.

Basın açıklaması ile kişisel verilere yönelik gerçekleştirilen müdahalenin hukuka uygunluk nedenlerinden birini taşıyor olması gerekmektedir. Bu nedenler; üstün nitelikte kamu yararının veya özel yararın bulunması, kanunun verdiği yetki veya mağdurun rızasının olmasıdır. Önemle belirtmek gerekir ki üstün nitelikte kamu yararı bulunduğu kabul edilebilmesi için de basın açıklamasının birtakım hususiyetler barındırıyor olması gerekmektedir. Buna göre haberin gerçeğe uygun olması, halkı aydınlatma amacı taşıyan haber niteliği taşıması, güncel ve nesnel olup, amacı aşan ve sınırları ihlal eden nitelikte kullanılmaması gerekir.

KAYNAKÇA

- Acabey, Mehmet Beşir. "Basın Özgürlüğü ve Bu Özgürlüğün Bir Sınırı Olarak Kişilik Hakkı Freedom of Press and Personal Rights as the Limits of It". Yaşar Üniversitesi E-Dergisi 8 (Özel) (2013): 1-54.
- Aldıkaçtı, Orhan. Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası 2. Baskı. İstanbul: Yenilik Basımevi, 1973.
- Armağan, Servet. "Basın Hürriyeti ve Sınırları". Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2 (2) (1998): 0-0
- Arslan, Zühtü. "Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması: Anayasa'nın 13. Maddesi Üzerine Bazı Düşünceler". Anayasa Yargısı 18(1) (2002): 139- 154.
- Bozkurt, Enver ve Dost, Süleyman. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü ve Türkiye". SDÜİİBFD, 7 (1) (2002), 47- 74.
- Canıklıoğlu Dikmen, Meltem. "Anlamı Kapsamı ve Sınırlarıyla Temel Haklar ve Anayasalarımız". DEÜ Hukuk Fakültesi Mahmut Tevfik Birsal Armağanı (2001): 461-494.
- Çekin, Mesut Serdar. Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. İstanbul: 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Demir, Yasin. "Kişisel Verilerin İhlalinin Psikolojik Yansımaları". Doğan, Bayram (Editör), Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022, 75-99.
- Doğan, Bayram. Karşılaştırmalı Hukukta Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması Hakkı. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022.
- Develioğlu, Hüseyin Murat. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği

- Genel Veri Koruma Tüzüğü Uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2017.
- Dönmezer, Sulhi. Basın ve Hukuku 4. Baskı. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976.
- Dülger, Volkan Murat. "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması". İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 5 (1) (2018): 71-143.
- Ertuğ, Hasan Refik. Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi. İstanbul: Yenilik Basımevi, 1970.
- Fendoğlu, H. Tahsin, "2001 Anayasa Değişiklikleri Bağlamında Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlanması", Anayasa Yargısı 18 (1), (2002), s. 111-149.
- Gölcüklü, Feyyaz. Haberleşme Hukuku. Ankara: Sevinç Matbaası, 1970.
- Gören, Zafer. "Temel Hakların Sınırlanması Sınırlamanın Sınırları". İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (12) (2007): 39-59.
- Gözler, Kemal. Türk Anayasa Hukuku 3.Baskı. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2019.
- Gözler, Kemal. "Anayasa Değişikliğinin Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması Bakımından Getirdikleri ve Götürdükleri: Anayasanın 13'üncü Maddesinin Yeni Şekli Hakkında Bir İnceleme". Ankara Barosu Dergisi, 4 (2001): 53-67.
- Gürsel, Esin ve Düğmeci, Fatih. "Yapısal Anlamda Türkiye Kişisel Verileri Koruma Kurumu'na İlişkin Bir Değerlendirme". R&S- Research Studies Anatolia Journal, 1 (2) (2018): 318-329.
- Hakyemez, Yusuf Şevki. "Temel Hak ve Özgürlüklerde Objektif Sınır Kavramı ve Düşünce Özgürlüğünün Objektif Sınırları". Ankara Üniversitesi SBFD, 7 (2) (2002): 17-40.
- Hazar, Zeynep. "Basın Özgürlüğü ve Ulusal Güvenlik". Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1-2 (2013): 1525, 1548.

- İçel, Kayıhan ve Ünver, Yener. Kitle İletişim Hukuku 9. Baskı. İstanbul: Beta Yayınevi, 2012.
- İnanç, Hüsamettin ve Yazıcı, Betül. "Kavramsal Ve Kuramsal Boyutlarıyla İnsan Hakları Ve İfade Özgürlüğüne Sosyo-Politik Bir Bakış". Akademik Bakış Dergisi 70 (2018): 132-147.
- Kanadoğlu, Osman Korkut. Türk ve Alman Anayasa Yargısında Anayasal Değerlerin Çatışması ve Uyumlaştırılması. İstanbul: Beta Yayınevi, 2000.
- Keskinsoy, Ömer ve Kaya, Semih Batur. "Anayasa Mahkemesi Kararlarını Biçimlendirme Çabası Olarak Yorum". Hacettepe HFD, 11 (1): 63-105.
- Korkmaz, Fahrettin. Tarihsel Süreçte Türkiye'de Basın Özgürlüğü. Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2005.
- Kulular İbrahim, Merve Ayşegül ve Kent, Bülent. Trending Topics on Social Media Researches. Bingöl, Ufuk (Editör). The Right to be Forgotten for Protection of Personal Data and Privacy on the Internet. Berlin: Peter Lang Publishing, 2021: 195-214.
- Küçük, Adnan. Anayasa Hukuku 3. Baskı. Ankara: Orion Yayınevi, 2013.
- Küçük, Adnan. 1982 Anayasası'ndaki Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması Rejimi Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Sınırlanmasının Anayasaya Uygunluğu. Doğan, Bayram (Editör). Güncel Gelişmeler Işığında Kişisel Verilerin Korunması Hukuku. Ankara: Adalet Yayınevi, 2022: 11-74.
- Küzeci, Elif. Kişisel Verilerin Korunması. İstanbul: 4. Baskı, On iki Levha Yayıncılık, 2021.
- Küzeci, Elif. "İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı". İnsan Hakları Yıllığı, 32 (2014): 53-75.
- Kılıçoğlu, Ahmet. Şeref, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılardan Hukuksal Sorumluluk 2. Baskı. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1993.

- Lloyd, Ian. Information Technology Law 8. Baskı. New York: Oxford University Press, 2011.
- Oder, Bertil Emrah. "Anayasa Yargısında Temel Hak ve Özgürlüklerin Yorumu: Düzenleme Biçimleri, Kanıtlama ve Somutlaştırma Sorunları- 2001 Anayasa Değişiklikleri Sonrasına İlişkin Gözlemler". Kamu Hukukçuları Platformu Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması, (2012): 121-213.
- Oder, Bertil Emrah. "Temel Hak ve Özgürlükler- Hukuk Devleti- Temel Hak ve Özgürlüklerin Sınırlandırılması Sorunu". Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı, 1 (10-14 Ocak 2012):
- Reisoğlu, Safa. Prof. Dr. Turgut Akıntürk'e Armağan Basın Özgürlüğü ve Kişilik Haklarının Korunması. İstanbul: Beta Yayınları, 2008.
- Sağlam, Mehmet, "Ekim 2001 Tarihinde Yapılan Anayasa Değişiklikleri Sonrasında Düzenlendikleri Maddede Hiçbir Sınırlama Nedenine Yer Verilmemiş Olan Temel Hak Ve Özgürlüklerin Sınırı Sorunu", Anayasa Yargısı 18 (1), (2002), s. 0-0.
- Salihpaşaoğlu, Yaşar. Türkiye'de Basın Özgürlüğü. Ankara: Seçkin Yayınları, 2007.
- Sunay, Reyhan. Avrupa Sözleşmesinde ve Türk Anayasasında İfade Hürriyetinin Muhtevası ve Sınırları. Ankara, Liberal Düşünce Topluluğu Yayınları, 2001.
- Şimşek, Oğuz. Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması. İstanbul: Beta Yayınları, 2008.
- Tanör, Bülent. İki Anayasa 1961-1982. İstanbul: Beta Yayınları, 1994.
- Teziç, Erdoğan. Anayasa Hukuku 17. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları, 2014.
- Topraklı, İbrahim ve Özkaya, Ömer. "Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bir İnsan Hakkı Olarak Kişisel Verilerin Korunması". Sayıştay Dergisi, 124 (33) (2022): 71-99.

- Turan Başara, Gamze. "Kişisel Veri İşleme Sözleşmesi". Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 8 (16) (2020): 57-90.
- Turan, Metin. Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması.: 3. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2020.
- Tülen, Hikmet, "3.10.2001 Tarihli ve 4709 Sayılı Kanunla Yapılan Anayasa Değişiklikleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme, *AÜEHFD*, 5 (1-4), (2001), s. 191-243.
- Yıldız, Ferhat. Türk Anayasa Hukukunda Basın Özgürlüğü. Ankara: Adalet Yayınevi, 2013.
- Zevkliler, Aydın ve Acabey, Mehmet Beşir ve Gökyayla, Emre. Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2000.

Hakem Değerlendirmesi: Çift kör hakem.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek alıp almadığını belirtmemiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul Onayı: Yazar etik kurul onayının gerekmediğini belirtmiştir.

Peer Review: Double peer-reviewed.

Financial Support: The author has not declared whether this work has received any financial support.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Ethics Committee Approval: The author stated that ethics committee approval is not require

---
